МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«Удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування»

Здобувача вищої освіти 4 курсу,
ММБ- 21-1 групи,
спеціальності 073 «Менеджмент»
ОПП «Менеджмент митної справи»

підпис здобувача вищої освіти

Захарченка Юрія Олексійовича

Науковий керівник
науковий ступінь, вчене звання

підпис керівника

Гребельник Олександр Петрович, професор, доктор економічних наук кафедри митної справи та товарознавства

Гарант освітньої програми
Держак Наталія Олександрівна
науковий ступінь вчене звання
доцент кафедри митної справи та товарознавства.

підпис керівника

Держак Наталія Олександрівна, к.е.н., доцент

Допущено до захисту за рішенням
кафедри митної справи та товарознавства
протокол від 21.05.2025 № 19

підпис завідувача кафедри

Ткаченко Сергій Олександрович, к.е.н., доцент

Ірпінь 2025

Реєстрація №12 04.06.2025
(дата) (підпис відповідальної особи)

Результати перевірки

(до захисту, на доопрацювання) 04.06.2025 (дата) (підпис)

Результат попереднього захисту _____ _____ _____

(оцінка) (дата) (підпис)

Результат захисту Добре 10.06.2025

(оцінка) (дата) (підпис)

Голова комісії: _____ Лисенко О.Г.
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії:

_____ Требакова О.В.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Шишко С.О.
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ Дяченко Н.О.
(підпис) (ініціали, прізвище)

БЛАНК ОЦІНЮВАННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Об'єкти контролю	Діапазон оцінки в балах	Фактична кількість балів	Примітки	Дата, П.І.П.: керівника, голови комісії членів комісії, секретаря, (підписи)
ОЦІНЮВАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ КОМІСІЄЮ ПО ЗАХИСТУ				
1. Доповідь	від 0 до 15			
2. Роздатковий матеріал	від 0 до 10			
3. Знання теоретичного та практичного матеріалу, вміння відповідати на запитання	від 0 до 25			
5. Апробація (участь у конференціях)	від 0 до 10			
РАЗОМ БАЛІВ	**від 0 до 60**			
ЗАГАЛЬНА КІЛЬКІСТЬ БАЛІВ	від 0 до 100	72		

(підпис)

(підпис)

ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНКИ ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОЇ ШКАЛИ ТА ШКАЛИ ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЕКТС	Оцінка за національною шкалою	Дата	П.І.П.: голови, членів комісії, секретаря, (підпис)
72	C	Добре	10.06.25	

Правила переведення оцінок до національної шкали та шкали ЕКТС

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	5 (відмінно)
80-89	B	4 (добре)
70-79	C	
60-69	D	3 (задовільно)
50-59	E	
35-49	FX	2 (незадовільно)

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Навчально-науковий інститут економічної безпеки та митної справи
Кафедра митної справи та товарознавства

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри митної справи та товарознавства
_____С.О. Ткаченко

Завдання на кваліфікаційну роботу
здобувачу вищої освіти
Захарченка Юрія Олексійовича
(прізвище, ім'я, по батькові)

1.Тема кваліфікаційної роботи: «Удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування»
Затверджена наказом ректора від «21» травня 2025 №19
2.Строк здачі закінченої роботи 04.06.2025
3.Цільова установка та вихідні дані до роботи
Мета роботи – розробка та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування. Об'єктом даного дослідження виступає система митного регулювання, яка охоплює як нормативно-правову базу, так і організаційно-економічні механізми здійснення митного контролю. Предметом дослідження є конкретно процес імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування, що включає в себе не лише процес оформлення митних документів, але й усі супутні операції, пов'язані з контролем якості імпортованої продукції, застосуванням митних тарифів, а також заходами щодо забезпечення дотримання правил безпеки.

4.Перелік графічного матеріалу таблиці, схеми.

5.Зміст випускової кваліфікаційної роботи (перелік питань за кожним розділом).
Вступ
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
1.1. Суть та основи обґрунтування проблеми
1.2. Мета і завдання митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ МЕХАНІЗМУ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
2.1. Характеристика діяльності суб'єкта пост-митного контролю
2.2. Прикладні дослідження та визначення резервів удосконалення
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПРОЕКТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ З ОПТИМІЗАЦІЇ МИТНОГ РЕГУЛЮВАННЯ
3.1 Розвиток та інтеграція електронних систем митного оформлення
Висновки
Список використаних джерел та літератури
Додатки
6.Календарний план виконання роботи

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів робо	
		За планом	Фактичн
1	Вибір теми, вивчення літературних джерел, постановка проблеми та складання плану роботи	02.10.2024	
2	Вибір та вивчення навчальної, наукової та методичної літератури за темою	21.10.2024	
3	Видача завдання науковим керівником	06.11.2024	
4	Підготовка першого розділу роботи та подання її науковому керівнику	06.02.2025	
5	Підготовка другого розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.03.2025	
6	Підготовка третього розділу роботи та подання її науковому керівнику	03.04.2025	
7	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень наукового керівника	23.04.2025	
8	Подання роботи для перевірки на наявність плагіату	02.05.2025	
9	Попередній захист роботи	14.05.2025	
10	Отримання відгуку керівника роботи	27.05.2025	
11	Допуск роботи зав. кафедрою до захисту	30.05.2025	
12	Отримання зовнішньої рецензії	05.06.2025	
13	Захист роботи	10 червня 2025	

7.Дата видачі завдання «06»листопада 2024

8.Керівник кваліфікаційної роботи _____ Гребельник О.П.
(підпис) (прізвище, ініціали)

9.Гарант освітньо-професійної програми _____ Держак Н.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

10.Завдання до виконання отримав здобувач вищої освіти
Захарченко Ю.О. _____
(прізвище, ініціали) (підпис)

ІЗМУ

МИТНОГ

я етапів робо

Фактичні

ик О.П.

ініціали)

).

ініціали)

(підпис)

АНОТАЦІЯ

Удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування

Мета роботи – розробка та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування. Об'єктом даного дослідження виступає система митного регулювання, яка охоплює як нормативно-правову базу, так і організаційно-економічні механізми здійснення митного контролю. Предметом дослідження є конкретно процес імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування, що включає в себе не лише процес оформлення митних документів, але й усі супутні операції, пов'язані з контролем якості імпортованої продукції, застосуванням митних тарифів, а також заходами щодо забезпечення дотримання правил безпеки.

У дипломній роботі розглянуто процес імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування, також показано процес оформлення митних документів та процес контролю.

Описано організаційно – економічні механізми здійснення митного контролю при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування.

Проаналізовано проблеми та методи їх вирішення щодо даної теми.

Кваліфікаційна робота містить 64 сторінки, 9 таблиць, список використаних джерел з 32 найменувань, 0 додатків.

Ключові слова: імпорт продукції сільськогосподарського машинобудування, митне регулювання, митний контроль, митне оформлення.

Рік виконання кваліфікаційної роботи 2025.

Рік захисту роботи 2025.

ANNOTATION

Improvement of the mechanism of customs regulation when importing agricultural engineering products

The purpose of the work is to develop and substantiate proposals for improving the mechanism of customs regulation when importing agricultural engineering products.

The object of this study is the system of customs regulation, which covers both the regulatory framework and the organizational and economic mechanisms for implementing customs control. The subject of the study is specifically the process of importing agricultural machinery products, which includes not only the process of customs clearance, but also all related operations related to quality control of imported products, the application of customs tariffs, as well as measures to ensure compliance with safety rules.

The diploma paper considers the process of importing agricultural engineering products, also shows the process of registration of customs documents and the process of control.

It describes organizational and economic mechanisms of customs control when importing agricultural engineering products.

The problems and methods of their solution on this topic are analyzed.

The qualification paper contains 64 pages, 9 tables, a list of used sources from 32 titles, 0 applications.

Keywords: import of agricultural machinery products, customs regulation, customs control, customs clearance.

Year of qualification work 2025.

Year of work protection 2025.

Відгук керівника кваліфікаційної роботи

Кваліфікаційна робота Захарченко Юрія Олексійовича на тему «Удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування» є самостійним, ґрунтовним та актуальним дослідженням, що присвячене вивченню процесу імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування, що включає в себе не лише процес оформлення митних документів, але й усі супутні операції, пов'язані з контролем якості імпортованої продукції, застосуванням митних тарифів.

Актуальність обраної теми обумовлена удосконаленням сільськогосподарського машинобудування, а також показано процес оформлення митних документів та процес контролю механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування. Автор роботи чітко визначив мету — розробка та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування.

У процесі виконання дипломної роботи студент продемонстрував високий рівень аналітичних здібностей, самостійність у прийнятті рішень, вміння працювати з великою кількістю джерел — як теоретичних, так і статистичних. Робота вирізняється логічною структурою, обґрунтованістю висновків та практичною цінністю запропонованих рекомендацій.

Особливо варто відзначити вдалий підбір об'єкта та предмета дослідження, а також використання реальних статистичних даних та аналізу діяльності логістичних підприємств. Це дозволило студенту зробити глибокі висновки та запропонувати практичні заходи щодо вдосконалення митно-логістичної взаємодії.

Робота повністю відповідає вимогам, що висуваються до дипломних досліджень, є завершеною та актуальною науково-практичною працею. Вважаю, що дипломна робота заслуговує на оцінку "відмінно".

Керівник кваліфікаційної роботи Гребельник О.П.

(підпис) (дата)

Висновок про кваліфікаційну роботу

Кваліфікаційна робота здобувача вищої освіти Захарченко Юрій Олексійович

(прізвище, ініціали)

Може бути допущена до захисту на екзаменаційній комісії.

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу

здобувача першого (бакалаврського) рівня вищої освіти Державного податкового університету

Захарченко Юрій Олексійович

«Митне регулювання імпорту в сфері сільськогосподарського машинобудування»

Актуальність теми дослідження кваліфікаційної роботи. Обрана тема дослідження є надзвичайно актуальною, що зумовлено стратегічним значенням сільськогосподарського машинобудування для забезпечення продовольчої безпеки країни та підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки. В умовах глобалізації та посилення інтеграційних процесів митне регулювання імпорту сільськогосподарської техніки відіграє ключову роль у формуванні ефективної державної політики, спрямованої на підтримку вітчизняного виробника, залучення інноваційних технологій та забезпечення потреб сільськогосподарських підприємств у сучасній техніці.

Її теоретичне і практичне значення. Кваліфікаційна робота має вагоме теоретичне значення, оскільки узагальнює та систематизує існуючі наукові підходи до митного регулювання імпорту, розкриває його сутність, принципи та інструменти в контексті специфіки сільськогосподарського машинобудування. Практичне значення роботи полягає у розробці конкретних, обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані органами державної влади для вдосконалення митного законодавства, а також суб'єктами господарювання для оптимізації зовнішньоекономічної діяльності та зниження ризиків.

Оцінка структури роботи, мовного стилю, грамотності викладення наукового матеріалу. Структура кваліфікаційної роботи є логічною, послідовною та відповідає вимогам до наукових досліджень такого рівня. Матеріал викладено чітко, аргументовано, з дотриманням академічного та наукового стилю. Мова роботи грамотна, без орфографічних, пунктуаційних та стилістичних помилок. Використана термінологія є коректною та відповідає загальноприйнятим стандартам.

Якість проведеного аналізу проблеми. Автором проведено глибокий та всебічний аналіз проблеми митного регулювання імпорту в сфері сільськогосподарського машинобудування. Виявлено ключові тенденції, проблеми та перспективи розвитку. Аналіз ґрунтується на значному обсязі статистичних даних, нормативно-правових актів та наукових публікацій, що підтверджує об'єктивність та достовірність отриманих результатів.

Наукова новизна. Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у комплексному дослідженні митного регулювання імпорту сільськогосподарської техніки з урахуванням сучасних викликів та потреб аграрного сектору. Зокрема, новими є: розробка класифікації митних інструментів, що застосовуються до імпорту сільськогосподарської техніки; обґрунтування необхідності диференційованого підходу до митного оподаткування залежно від виду техніки та її функціонального призначення; формування пропозицій щодо впровадження механізмів митного стимулювання інноваційного імпорту.

Практична цінність висновків і рекомендацій. Висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, є обґрунтованими, логічними та мають високу практичну цінність. Вони можуть бути використані для вдосконалення митної політики України, сприяння розвитку вітчизняного сільськогосподарського машинобудування та забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору.

Висновок рецензента щодо наявності в кваліфікаційній роботі позитивних моментів. Кваліфікаційна робота містить низку позитивних моментів, які свідчать про високий рівень підготовки здобувача та його здатність до самостійного наукового дослідження.

Серед них варто відзначити глибокий аналіз проблеми, актуальність обраної теми, чітке формулювання мети і завдань дослідження, а також обґрунтованість висновків і рекомендацій.

Загальний висновок і оцінка кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота на тему «Митне регулювання імпорту в сфері сільськогосподарського машинобудування» є завершеним науковим дослідженням, що відповідає встановленим вимогам до кваліфікаційних робіт. Автор продемонстрував глибокі знання з обраної проблематики, вміння аналізувати інформацію, формулювати обґрунтовані висновки та розробляти практичні рекомендації. Робота заслуговує на високу позитивну оцінку.

Рецензент

(ПІБ) Золотарьов Ю.А.

(Науковий ступінь, вчене звання, посада)

(Підпис) «___» _____ 2025 р.

ННІ економічної безпеки та митної справи

Кафедра митної справи та товарознавства

ДОВІДКА

про перевірку кваліфікаційної (дипломної) роботи на академічний плагіат

П. І. Б. автора роботи

Захарченко Юрій Олексійович

Курс/група _____ММБ-21-1_____

Тема дипломної роботи:

Удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування.

П. І. Б. наукового керівника

Гребельник О.П.

Дата захисту:

За результатом перевірки оригінальний текст у роботі становить 92,74%
Відсоток схожості (складається з правомірних запозичень – посилання, цитування; і неправомірних запозичень – пояснення щодо відсотку тексту, який не є оригінальним (н/д, стаття або інші роботи автора, які є у базі, але вони не зазначені в літературних джерелах) 7,26%, цитат 1,10%.

Відповідальна особа за перевірку на кафедрі М. Іщук

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Суть та основи обґрунтування проблеми

1.2. Мета і завдання митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування

РОЗДІЛ 2. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ МЕХАНІЗМУ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

2.1. Характеристика діяльності суб’єкта пост-митного контролю

2.2. Прикладні дослідження та визначення резервів удосконалення

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПРОЕКТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ З ОПТИМІЗАЦІЇ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

3.1 Розвиток та інтеграція електронних систем митного оформлення

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДОДАТКИ

ВСТУП

У сучасних умовах глобалізації економічних процесів та інтенсивного розвитку міжнародної торгівлі роль митного регулювання набуває особливого значення. На фоні стрімкого зростання світових ринків, активної інтеграції економік різних країн і розширення торговельних зв'язків митне регулювання стає ключовим інструментом забезпечення економічної безпеки держави, стимулювання економічного зростання та оптимізації зовнішньоторговельних відносин. Особливу увагу привертає імпорт продукції сільськогосподарського машинобудування, який є одним із стратегічних напрямків для розвитку агропромислового комплексу країни. Сучасна конкурентна боротьба на міжнародних ринках вимагає постійного вдосконалення процедури митного регулювання, оскільки від її ефективності залежить не лише економічний потенціал окремих підприємств, але і загальний розвиток національної економіки.

Значення митного регулювання в умовах глобалізації полягає у створенні сприятливих умов для обороту товарів та послуг через державний кордон, що дозволяє державним органам контролювати дотримання законодавства, запобігати контрабанді та іншим порушенням, а також забезпечувати правильний розподіл бюджетних надходжень. У свою чергу, специфіка імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування в умовах сучасних економічних викликів визначається необхідністю забезпечення якості техніки, відповідності її державним стандартам, а також регулювання процесів митного контролю з метою мінімізації затримок та зменшення витрат для підприємств. Сучасний стан митного регулювання, однак, характеризується наявністю низки проблемних аспектів, зокрема, недостатньою адаптованістю системи до швидкозмінних умов ринку, розбіжностями між національними та міжнародними нормативно-правовими актами, а також відсутністю достатньої прозорості в процедурі контролю. Ці проблеми створюють передумови для розробки нових підходів до удосконалення механізму митного регулювання, що є надзвичайно актуальним завданням у контексті сучасної економіки.

Основною метою даної дипломної роботи є розробка та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування. Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити низку завдань, серед яких можна виділити

— аналіз сучасного стану митного регулювання
— виявлення його основних проблемних аспектів,
— дослідження міжнародного досвіду в даній галузі
— розробку практичних рекомендацій щодо оптимізації існуючих процедур.

Завдання дослідження охоплюють як теоретичні аспекти вивчення митного регулювання, так і практичну оцінку ефективності поточних механізмів, що дозволить сформувати комплекс заходів, спрямованих на підвищення прозорості та ефективності митного контролю.

Об’єктом даного дослідження виступає система митного регулювання, яка охоплює як нормативно-правову базу, так і організаційно-економічні механізми здійснення митного контролю.

Предметом дослідження є конкретно процес імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування, що включає в себе не лише процес оформлення митних документів, але й усі супутні операції, пов’язані з контролем якості імпортованої продукції, застосуванням митних тарифів, а також заходами щодо забезпечення дотримання правил безпеки. Вибір об’єкту та предмету дослідження виправданий тим, що сучасна економіка потребує адаптації до змін у міжнародному правовому полі та вдосконалення процедур, що регулюють переміщення важливої продукції через митний кордон.

Методологія дослідження базується на використанні комплексного підходу, що включає економіко-математичне моделювання, загальнонауковий аналіз, а також детальну оцінку нормативно-правових документів і статистичних даних. Використання методів економіко-математичного моделювання дозволяє не тільки кількісно оцінити поточну ефективність митного регулювання, але й здійснити прогнозування економічного ефекту від впровадження

запропонованих удосконалень. Загальнонауковий підхід спрямований на інтеграцію теоретичних знань з практичними аспектами функціонування митної системи. Аналіз нормативно-правових актів та статистичних матеріалів забезпечує достовірність отриманих даних та формує основу для розробки рекомендацій. Сучасні інформаційні технології і прикладне програмне забезпечення відіграють ключову роль у зборі та обробці даних, що дозволяє забезпечити високу якість дослідження.

Структура роботи поділяється на три основні розділи, кожен з яких охоплює важливі аспекти дослідження. Перший розділ присвячений теоретико-методологічним засадам удосконалення митного регулювання, де викладено основні концепції, методи аналізу та огляд сучасного наукового досвіду з питання митного контролю. Другий розділ містить аналітичну оцінку сучасного стану системи митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування, де проаналізовано організаційно-економічні показники, представлено результати економіко-математичного моделювання, а також детально розглянуто проблемні аспекти існуючої системи. Третій розділ є конструктивним і містить проектно-рекомендаційні заходи, спрямовані на оптимізацію та удосконалення процедур митного контролю, де на основі теоретичних знань і практичного аналізу формулюються конкретні пропозиції щодо покращення механізму митного регулювання.

Таким чином, дослідження орієнтоване на розробку інтегрованої системи удосконалення митного регулювання, що враховує як внутрішні особливості організаційної структури митних органів, так і зовнішні впливи, пов’язані з глобалізацією торгівлі та змінами в міжнародному правовому полі. Запропонований комплекс заходів дозволить підвищити ефективність процедур митного контролю, знизити адміністративне навантаження на суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності та забезпечити конкурентоспроможність імпортованої продукції сільськогосподарського машинобудування.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ НАДАННЯ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Теоретичне обґрунтування проблеми

У сучасних умовах глобалізації зовнішньоторговельних процесів митне регулювання набуває особливого значення як інструмент забезпечення економічної безпеки держави, стимулювання економічного зростання та оптимізації процедур переміщення товарів через державний кордон. Актуальність удосконалення митного регулювання визначається необхідністю швидкого реагування на зміни в міжнародному економічному середовищі, а також адаптацією внутрішніх процесів до нових викликів і вимог глобального ринку. Особливо це стосується імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування, яка є стратегічною для агропромислового комплексу України. В умовах високої конкуренції на світовому ринку та зростаючої ролі сучасних технологій, удосконалення митно-тарифного регулювання стає ключовим чинником забезпечення своєчасного та якісного постачання сучасної сільськогосподарської техніки, що, у свою чергу, сприяє підвищенню продуктивності господарств і конкурентоспроможності національної економіки.

Митне регулювання виконує важливу функцію контролю за переміщенням товарів через державний кордон, забезпечуючи дотримання законодавства та своєчасне надходження державних ресурсів у бюджет [4]. Завдяки гармонізації нормативно-правової бази та впровадженню сучасних інформаційних технологій, митні служби здатні оперативно адаптуватися до змін на міжнародних ринках і забезпечувати ефективний моніторинг зовнішньоторговельних операцій. Водночас, проблематика митно-тарифного регулювання залишається актуальною через численні розбіжності між національними законодавчими актами та міжнародними стандартами, що створює перешкоди для оптимізації митних процедур [7].

Імпорт продукції сільськогосподарського машинобудування в Україні має свою специфіку, оскільки сучасне сільське господарство потребує високоточних

і сучасних технологій для забезпечення конкурентоспроможності. Належна організація митного контролю сприяє не лише запобіганню контрабанді і незаконного переміщення товарів, але й стимулює обмін досвідом у сфері застосування новітніх технологій як серед державних службовців, так і серед суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності [3].

Проблеми нормативно-правового забезпечення митного регулювання

Нормативно-правова база, що регулює митне управління, є ключовим чинником у забезпеченні ефективного функціонування системи митного контролю. Проте аналіз чинного законодавства свідчить про наявність ряду системних проблем, які стримують розвиток удосконалення процедур. Серед основних проблем виділяють:

1. Незлагодженість законодавства. В Україні спостерігається розбіжність між національними нормативами та міжнародними стандартами, що призводить до різночитань у тлумаченні правових норм та створює додаткові адміністративні перепони [9, 11].
2. Застарілі інформаційні технології. Значна частина державних структур використовує застарілі програмні засоби, що обмежує можливості оперативного аналізу даних і адаптації до змін ринкових умов [7].
3. Невизначеність окремих процедур. Невизначеність законодавчих норм, зокрема в частині митного тарифного регулювання, спричиняє неоднозначність практичного застосування законодавства, що негативно впливає на ефективність зовнішньоторговельних операцій [13, 15].

Для узагальнення основних проблем нормативно-правового забезпечення митного регулювання наведемо таблицю.

Таблиця 1.1

Основні проблемні аспекти нормативно-правової бази митного регулювання

Проблемний аспект	**Опис проблеми**	**Джерело**
Незлагодженість законодавства	Розбіжності між національними нормативами та міжнародними стандартами	[9], [11]
Застарілі інформаційні технології	Відсутність сучасних систем обробки даних, що уповільнюють процедури	[7]
Невизначеність окремих процедур	Недостатня чіткість правових норм щодо митно-тарифного регулювання	[13], [15]

Сучасна наукова література пропонує декілька підходів до аналізу митного регулювання, серед яких визначальне місце займають системно-процесуальний підхід, економіко-математичне моделювання та порівняльний аналіз. Системно-процесуальний підхід дозволяє розглядати митну систему як комплекс взаємопов’язаних процесів, що включає нормативно-правову, організаційну та інформаційну складові [1, 8]. Завдяки цьому підходу можна виявити ключові елементи, які потребують удосконалення, та окреслити шлях інтеграції новітніх технологій у систему управління митною діяльністю.

Економіко-математичне моделювання дозволяє кількісно оцінити ефективність застосування митних процедур, здійснити прогнозування економічного ефекту від впровадження реформ та оптимізувати розподіл ресурсів у системі митного контролю [4]. Застосування цього підходу сприяє формуванню науково обґрунтованих рекомендацій для удосконалення митно-тарифного регулювання, що є особливо важливим для імпорту сільськогосподарського машинобудування, де своєчасність та точність оформлення вантажів мають вирішальне значення.

Порівняльний аналіз досвіду інших країн дозволяє виявити кращі практики у сфері митного регулювання, адаптувати їх до умов національного законодавства та застосувати вітчизняним суб’єктам зовнішньоекономічної діяльності. Зокрема, досвід країн Європейського Союзу, де відбувається постійна модернізація митних процедур, свідчить про позитивний вплив використання

сучасних інформаційних технологій і гармонізацію законодавчої бази на ефективність митного контролю [2, 14].

Для узагальнення основних методологічних підходів наведемо наступну таблицю.

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз методологічних підходів до удосконалення митного регулювання

Методологічний підхід	**Основні характеристики та переваги**	**Джерело**
Системно-процесуальний	Інтеграція нормативно-правової бази, організаційних процесів та IT-інфраструктури	[1], [8]
Економіко-математичне моделювання	Кількісний аналіз ефективності процедур, прогнозування економічного ефекту	[4]
Порівняльний аналіз	Виявлення кращих практик, адаптація міжнародного досвіду до національних умов	[2], [14]

Інформаційні технології відіграють ключову роль в удосконаленні процесів митного контролю. Впровадження автоматизованих систем електронного обміну інформацією дозволяє зменшити вплив людського фактора, скоротити час обробки документів та підвищити загальну прозорість процесів. За даними Герчаківського та Дем'янюка [6], використання сучасних програмних засобів сприяє оптимізації процедур оформлення вантажів, що є надзвичайно важливим фактором для забезпечення конкурентоспроможності імпортованої продукції сільськогосподарського машинобудування.

Крім того, інноваційні технології, зокрема системи типу блокчейн, мають потенціал для створення децентралізованих баз даних, що гарантують захищеність інформації та її недоступність для сторонніх змін. Такі рішення дозволяють не тільки знизити ризики, пов'язані з шахрайством і незаконними маніпуляціями, а й полегшують контроль за виконанням митних операцій [3]. В результаті інтеграція сучасних IT-технологій стає потужним інструментом для подолання недоліків традиційних систем митного регулювання.

Комплексний аналіз проблем митного регулювання вимагає застосування системного підходу, що об'єднує як нормативно-правовий, так і технологічний аспекти. Такий підхід дозволяє не лише ідентифікувати основні проблеми, але й

окреслити вектор для подальших удосконалень. Він інтегрує в себе як аналіз законодавчої бази, так і оцінку ефективності застосування сучасних інформаційних технологій у процесах митного контролю [5]. Застосування даного підходу забезпечує більш обґрунтований розподіл ресурсів, можливість прогнозування економічного ефекту від реформ і, як наслідок, підвищення загальної ефективності митного регулювання.

В умовах сучасної глобалізації важливість інтеграції наукових підходів стає очевидною, оскільки тільки комплексний аналіз дозволяє врахувати всі аспекти функціонування митної системи. Поєднання системного підходу, економіко-математичного моделювання та порівняльного аналізу створює можливості для розробки інноваційних рішень, спрямованих на модернізацію митних процедур та гармонізацію їх із міжнародними стандартами [10, 12]. Таке поєднання методів дозволяє забезпечити не лише ефективне регулювання зовнішньоторговельних операцій, але й створити передумови для стабільного розвитку національної економіки.

Підсумовуючи викладене, можна зазначити, що удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування є надзвичайно актуальним завданням, яке потребує комплексного підходу. Проблематика даної сфери охоплює як організаційно-правові, так і технологічні аспекти, що обумовлює необхідність модернізації як нормативно-правової бази, так і інформаційних технологій, що використовуються в митних службах. Використання сучасних наукових методів, таких як економіко-математичне моделювання та порівняльний аналіз, дозволяє отримати обґрунтовані рекомендації для оптимізації митного контролю та підвищення ефективності зовнішньоторговельної діяльності.

Таким чином, удосконалення митного регулювання сприятиме зниженню адміністративних витрат, підвищенню прозорості процесів оформлення вантажів і, як наслідок, забезпеченню конкурентоспроможності імпортованої продукції. Застосування інтегрованих підходів дозволить адаптувати митну систему до сучасних викликів глобальної економіки та сприятиме стабілізації

зовнішньоторговельних процесів, що є критично важливим для агропромислового комплексу України.

1.2. Мета і завдання митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування

Митне регулювання імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування в Україні є визначальним чинником підтримки належного рівня продовольчої безпеки, розвитку агропромислового комплексу та вдосконалення технологічної складової виробничих процесів. У контексті державної політики, спрямованої на посилення економічної безпеки, воно покликане забезпечити належний контроль за переміщенням спеціалізованого обладнання через митний кордон, узгодити національні інтереси із міжнародною практикою та створити сприятливі умови для інноваційного розвитку сільського господарства. Відповідно до Митного кодексу України, де закріплено засади здійснення митного контролю, а також правові підстави для оподаткування товарів, завдання органів митниці полягає у запобіганні порушенням законодавства, захисті вітчизняного ринку від недобросовісної конкуренції та забезпеченні фіскальних інтересів держави [14]. Саме ці основні завдання формують ключову мету митного регулювання у зазначеній сфері, що спрямована на досягнення балансу між стимулюванням імпорту технологічно передових аграрних машин і захистом внутрішніх виробників.

У контексті імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування важливим є те, що ця категорія товарів має стратегічний характер, адже забезпечує модернізацію агровиробництва, підвищує врожайність та сприяє переходу до інтенсивніших методів господарювання. Згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», держава визначає загальні правила поведінки суб’єктів ЗЕД, у тому числі й ті, що регулюють торговельні операції з високотехнологічними засобами виробництва, включно з імпортом сільськогосподарських машин [11]. Відтак мета митного регулювання полягає у створенні сприятливих умов для ввезення сучасних машин, водночас

передбачаючи дієві важелі впливу на суб'єктів, які можуть ігнорувати або порушувати встановлений порядок контролю, сертифікації чи оподаткування.

Одним із провідних елементів досягнення цієї мети є узгодженість із вимогами Закону України «Про Митний тариф України» [12], де визначено ставки оподаткування, пільги та тарифні преференції. Складання тарифної політики щодо імпорту сільськогосподарської техніки покликане розв'язати два взаємопов'язані завдання. Перше завдання полягає у стимулюванні надходження високотехнологічних машин, здатних збільшити продуктивність вітчизняного аграрного сектору, через реалізацію помірних тарифів чи спеціальних пільгових режимів для певних видів устаткування. Друге завдання зумовлене потребою захисту національних виробників від надмірного напливу імпортних товарів, що можуть витісняти локальні аналоги та загрожувати розвиткові вітчизняного машинобудування. Дотримання балансу між цими двома аспектами є важливим чинником комплексного економічного зростання.

Митно-тарифні механізми діють у тісному взаємозв'язку з положеннями Закону України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції», що визначає підходи держави до контролю за якістю та безпечністю товарів агросектору [9]. Нормативна база в цій царині спрямована на недопущення ввезення неконкурентної, неякісної техніки, яка не відповідає галузевим і екологічним стандартам. Мета полягає в тому, щоб гарантувати високу ефективність та безпечність обладнання, що імпортується, а завдання реалізується через застосування механізмів обов'язкової сертифікації, фітосанітарних та ветеринарних заходів, якщо це пов'язано з додатковими елементами системи, а також вимог до технічної документації. Хоча технічні регламенти щодо машинобудування є здебільшого економіко-технологічними, їх дотримання забезпечується в тому числі й через діяльність митних органів, що контролюють відповідність обладнання встановленим стандартам.

У світлі вимог Закону України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [10] та низки міжнародних угод, які регулюють режим спеціальних торговельних заходів (антидемпінгових, компенсаційних,

спеціальних), державні органи можуть оперативно реагувати на виклики, пов’язані з масованим імпортом товарів, включно з сільськогосподарською технікою. Це дає змогу запроваджувати квоти, підвищені мита або інші механізми захисту внутрішнього ринку, якщо виникає загроза національному машинобудуванню. З точки зору митного регулювання, мета полягає у реалізації збалансованої політики, коли інструменти спеціального захисту не порушують міжнародних зобов’язань, але водночас зберігають потенціал для запобігання збиткам локальним виробникам. Одним із найважливіших завдань у цьому напрямі є моніторинг динаміки імпорту, ретельний аналіз статистичних показників, дослідження цінових трендів, щоб у разі необхідності пропонувати тимчасові захисні заходи.

Окремого висвітлення заслуговує фіскальна складова, котра відображає прагнення держави до стабільного наповнення бюджету. Згідно з Митним кодексом України, митні платежі при ввезенні товарів є одними з важливих джерел формування державної казни [14]. Водночас у випадку продукції сільськогосподарського машинобудування мета полягає не лише в отриманні коштів, а й у застосуванні виваженої політики оподаткування, що уможливлює оновлення виробничих фондів аграрного сектора без надмірного фінансового навантаження на імпортерів. Тим самим держава формує комплексну економічну модель, коли завдяки спеціалізованим тарифам, пільгам та податковим преференціям можна стимулювати придбання інноваційних машин, уникнути гальмування технологічного розвитку, а водночас і забезпечити стабільні надходження митних зборів.

Мита і податки, які нараховуються при імпорті, корелюють із завданням контролю за достовірністю визначення митної вартості. Якщо суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності занижують вартість обладнання, це може призвести до недоотримання бюджету та порушення конкурентних умов на ринку. Отже, митні органи повинні застосовувати методи перевірки правильності декларування вартості, аналізувати контракти, порівнювати задекларовані характеристики із реальними та забезпечувати дотримання стандартів,

викладених в угодах та законодавчих актах міжнародного права, що ратифіковані Україною. Тут може стати в пригоді система електронного декларування, яка спрощує процедури, зменшує кількість паперової роботи, а також запровадження автоматизованого ризик-менеджменту.

Важливою метою митного регулювання імпорту сільськогосподарської техніки є й мінімізація часу перебування товарів на митниці. Оскільки більшість сучасних сільськогосподарських машин є сезонно залежними, чимало постачань приурочено до певних періодів агротехнологічних робіт. Несвоєчасне оформлення обладнання може спричиняти зрив агровиробничих планів та значні збитки для підприємств. Тому завдання щодо прискорення процедур оформлення, впровадження принципу «єдиного вікна», тісної взаємодії митниці з іншими контролюючими органами (ветеринарними, фітосанітарними, екологічними) стає актуальним саме для цієї категорії товарів. Такий підхід схвалюється і в межах міжнародних стандартів Всесвітньої митної організації, орієнтованих на спрощення і гармонізацію митних процедур.

Мета забезпечити високий рівень прозорості імпортних операцій втілюється через завдання розробки та впровадження електронних систем контролю, захищених каналів передачі даних і спеціалізованих реєстрів сільськогосподарської техніки. Ці складові спрощують комунікацію між митними органами та суб’єктами ЗЕД, зменшують корупційні ризики та дають змогу здійснювати систематичний аналіз тенденцій імпорту. Велике значення має інтеграція інформаційних ресурсів, щоб забезпечити можливість контролю всіма дотичними відомствами в режимі реального часу. Така координація поліпшує якість державного управління імпортом, адже дозволяє митниці за лічені хвилини звірити задекларовані дані з інформацією інших уповноважених органів.

Іншим важливим завданням митного регулювання є запобігання імпорту неякісного або морально застарілого обладнання, яке може негативно позначитися на розвиткові вітчизняного агросектору. Законодавство України передбачає різні форми митно-технічного контролю, перевірку відповідності

техніки встановленим технічним регламентам, що підтверджується наявністю сертифікатів якості, вказаних у товаросупровідних документах, а також наявність повного пакета документації з експлуатації. Така перевірка гарантує, що машини, які потрапляють до господарств, є справними, безпечними, енергоефективними та відповідають критеріям екологічної безпеки.

З огляду на комплексність заходів, що охоплюють фіскальні, контрольні, дозвільні та стимулювальні функції митної політики, доцільним є узагальнення головних аспектів у вигляді структурованої таблиці. Це дає змогу продемонструвати взаємозв'язки та ілюструє, як різні функції митних органів сприяють реалізації єдиної мети: ефективному та прозорому імпорту сільськогосподарської техніки.

Таблиця 1.3

Мета та основні завдання митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування

Ключова мета	**Основні завдання**	**Нормативна база**
Створити ефективний механізм контролю та стимулювання імпорту сільськогосподарської техніки задля розвитку аграрного сектору	Забезпечення належного митного контролю за переміщенням сільськогосподарських машин через кордон із урахуванням вимог щодо якості та безпечності продукції, сприяння надходженню інноваційних технологій на український ринок, захист національного виробника від недобросовісної конкуренції, узгодження тарифів та пільг, спрямованих на модернізацію агросектору	Митний кодекс України [14], Закон України «Про Митний тариф України» [12], Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [10], Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [9]
Забезпечити збалансовані фіскальні інтереси держави та підтримку конкурентності внутрішнього ринку	Нарахування і стягнення митних платежів відповідно до прозорих механізмів визначення митної вартості, застосування тарифних та нетарифних обмежень з метою запобігання надмірному імпорту, встановлення	Митний кодекс України [14], Закон України «Про Митний тариф України» [12], Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» [10]

	спеціальних заходів захисту в разі загрози локальному виробникові, стимулювання придбання високотехнологічного обладнання через пільги чи зниження ставок мит	
Оптимізувати процеси оформлення та скоротити час перебування імпортованих товарів у процедурі митного контролю	Впровадження електронного декларування, створення умов для принципу «єдиного вікна», узгодження роботи контролюючих органів з метою уникнення дублювання перевірок, автоматизація управління ризиками на підставі аналізу даних, інтеграція інформаційних систем і розвиток інструментів онлайн-взаємодії між учасниками процесу	Митний кодекс України [14], міжнародні стандарти ВМО, Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [11]

У таблиці подано лише окремі приклади основних завдань і нормативних актів, які регламентують митне регулювання у досліджуваній сфері. Окрім названих законів, мають значення й підзаконні акти та накази Державної митної служби, які конкретизують процедури оформлення сільськогосподарських машин, визначають перелік необхідних документів, терміни перевірок та форми контролю.

З огляду на те, що українське законодавство активно адаптується до міжнародних угод і вимог Всесвітньої торгової організації, постійний моніторинг змін у нормативно-правовій базі є додатковим завданням митного регулювання. Воно полягає в тому, щоб не допустити правового вакууму або спотворення ринкових умов, коли зміни міжнародних правил не знаходять належного відображення в національних нормативних актах. Це особливо актуально у сфері сільськогосподарського машинобудування, де стандарти якості та безпечності для продукції можуть коригуватися залежно від прогресу науково-технічного розвитку. Митні органи зобов’язані стежити за цими змінами та вчасно пропонувати корективи у свої регуляторні механізми.

Ще одним вагомим завданням є формування сприятливого інвестиційного клімату для виробників та імпортерів сільськогосподарської техніки. Коли

держава демонструє прозорі, зрозумілі та ефективні правила імпорту, це стимулює зарубіжних постачальників виходити на український ринок, пропонуючи інноваційні розробки, що в підсумку підвищують конкурентоспроможність вітчизняного агробізнесу на глобальному рівні. Натомість нерозвинені, надмірно бюрократизовані або суперечливі процедури можуть відлякувати потенційних партнерів і стримувати модернізацію галузі.

У контексті визначеної мети відчутну роль відіграє завдання координації діяльності між різними державними структурами (митними органами, фітосанітарною службою, податковою, екологічними інстанціями). Така взаємодія може відбуватися як у форматі обміну інформацією та спільних перевірок, так і у формі створення єдиних реєстрів, баз даних та уніфікованих документів. Коли ці органи діють узгоджено, скорочується час на погодження та дозвільні процедури, зменшується ризик корупційних явищ, а також забезпечується підвищений рівень прогнозованості для підприємств. В основі такого підходу лежить концепція «єдиного вікна», яку активно просуває Світова митна організація як міжнародний стандарт митного адміністрування.

Усе перелічене вище ілюструє, що митне регулювання імпорту продукції сільськогосподарського машинобудування є багатогранною системою, у якій окремі елементи гармонійно доповнюють один одного. Кінцева мета цієї системи полягає в тому, щоб імпорт високотехнологічних машин відбувався без зайвих зволікань, відповідав існуючим правовим нормам, сприяв модернізації агросектору, а також не створював загроз для вітчизняної промисловості. Завдання, які виникають при цьому, охоплюють: формування прозорої тарифної політики, належний контроль за якістю і безпечністю продукції, дотримання фіскальних інтересів держави, застосування спеціальних заходів захисту від надмірного імпорту, впровадження сучасних електронних сервісів і побудову системи швидкого оформлення, що відповідає реальним потребам сільськогосподарського виробництва.

Загалом, ефективність реалізації відповідних завдань визначається тим, наскільки гнучко і результативно митна система реагує на виклики, зумовлені

науково-технічним прогресом, динамікою світових ринків та вимогами національної правової системи. Коли вдається досягти злагодженого функціонування різних елементів митного регулювання – від економіко-правових до організаційно-інформаційних – це відкриває можливість сформувати конкурентоспроможний аграрний сектор, інтегрований у глобальні виробничо-збутові ланцюги, але при цьому захищений від неконтрольованого імпорту або зовнішніх шоків. Саме тому мета і завдання митного регулювання у сфері імпорту сільськогосподарської техніки виходять далеко за рамки суто контролюючих функцій і охоплюють широкий спектр питань економічного розвитку, інноваційності, продовольчої безпеки та міжнародної інтеграції України.

РОЗДІЛ 2. . АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ МЕХАНІЗМУ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

2.1. Характеристика діяльності суб'єкта пост-митного контролю

Після митного оформлення товарів, транспортних засобів і завершення всіх формальних процедур суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) продовжують нести відповідальність за правильність і достовірність поданих ними даних у митних деклараціях, комерційних документах та інших звітних формах, що вимагаються законодавством. У контексті Митного кодексу України пост-митний контроль виступає завершальною, але надзвичайно важливою ланкою системи державного нагляду за дотриманням норм митного законодавства після фактичного пропуску товарів через митний кордон. Управління пост-митного аудиту (УПМА) при Київській митниці Держмитслужби – це спеціалізований структурний підрозділ, на який покладено функції контролю, перевірки та аналізу повноти сплати митних платежів, правильності класифікації товарів, дотримання обмежень, а також виявлення можливих порушень, скоєних під час декларування або митного оформлення.

Таблиця 2.1

ХарактеристикаУПМА Київської митниці

Поле	Значення
ЄДРПОУ	43997555
Назва	КИЇВСЬКА МИТНИЦЯ
Організаційна форма	Філія (інший відокремлений підрозділ)
Адреса	03124, місто Київ, бульвар Гавела Вацлава, будинок 8-А
Запис в ЄДР	03124, м. Київ, б. Гавела Вацлава, буд. 8А
Стан	Зареєстровано
Уповноважені особи	Сілюк Сергій Вікторович (Начальник митниці)
Материнська компанія	ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ
Код ЄДРПОУ (материнська компанія)	43115923
Адреса (материнська компанія)	м. Київ, вул. Дегтярівська, буд. 11Г

Види діяльності	84.11 Державне управління загального характеру
Податковий борг	Відсутній
Борг по ЄСВ	Відсутній
Казначейство	**Статус:** Розпорядник бюджетних коштів **Орган Казначейства:** 00 — ГУДКСУ у м. Київі **Орган ДФС:** 58 — ГУ ДПС У М.КИЇВІ (СОЛОМСЯНСЬКИЙ Р-Н М.КИЇВА)
Вищий орган	ДЕРЖАВНА МИТНА СЛУЖБА УКРАЇНИ #43115923
Додаткова інформація	Податки не відображаються у відкритих даних із 2022 року (окрім статусів платника ПДВ, єдиного податку та неприбутковості, які оновлюються лише у платних тарифах).

Діяльність УПМА Київської митниці тісно пов’язана з нормами глави 14 Митного кодексу України, де закріплено положення про можливість проводити пост-митний аудит, запитувати додаткові комерційні та бухгалтерські документи, здійснювати огляди приміщень, баз та складів, а також застосовувати передбачені законодавством заходи впливу у разі виявлення недотримання митних норм. Відповідно до статті 345 Митного кодексу України, аудит може охоплювати будь-які аспекти діяльності суб’єкта, пов’язані з переміщенням товарів через кордон, включно з достовірністю митної вартості, перевіркою правильності заявлених тарифних пільг, аналізом відповідності походження товарів тощо.

Для ефективної реалізації своїх повноважень УПМА взаємодіє з іншими структурними підрозділами Київської митниці, зокрема з відділами тарифів і митної вартості, відділами оформлення і контролю, а також із підрозділами, що відповідають за управління ризиками та інформаційне забезпечення. Одним із завдань є оперативна перевірка можливих порушень, виявлених завдяки автоматизованим системам аналізу ризиків (АСАР), де дані зібрано ще під час попереднього чи основного митного контролю. Така система дає змогу визначити «профілі ризику» – типові порушення або невідповідності у класифікації товарів, різницю між заявленою та ринковою вартістю тощо.

УПМА Київської митниці функціонує у двох основних режимах роботи: планові аудити та позапланові перевірки (оперативний пост-аудит). Планові аудити зазвичай проводяться на підставі квартальних чи річних планів, затверджених керівництвом Держмитслужби. Підприємства, що підлягають такому контролю, заздалегідь інформують про терміни й предмет перевірки.

Позапланові ж ініціюють при надходженні сигналів про можливі порушення чи в межах інших правоохоронних заходів, які координуються з Державною податковою службою, правоохоронними органами або міжвідомчими комісіями.

Після набуття чинності Законом України «Про Митний тариф України» у його новій редакції [12], а також з огляду на постанови Кабінету Міністрів України, що регулюють визначення митної вартості й класифікації окремих категорій товарів, у пост-митному аудиті з'явилося ширше поле аналізу складних процесів ціноутворення, реального походження товарів і можливих зловживань при декларуванні. Зокрема, імпортери сільськогосподарського машинобудування можуть претендувати на пільгові ставки мита, якщо техніка відповідає певним екологічним і технічним вимогам (наприклад, клас двигуна «Євро-5»), що потребує додаткових перевірок із боку УПМА. Водночас перевірка використання пільгових режимів (зокрема, при імпорті обладнання в рамках інвестиційних проєктів) часто стає предметом пост-митного аудиту, оскільки на етапі фактичного оформлення органи митниці не завжди мають достатньо часу та ресурсів для глибокої верифікації всіх документів.

Для більш ретельного аналізу варто розглянути структурну організацію УПМА Київської митниці, а саме: керівництво УПМА, відділ аналізу й моніторингу ризиків, відділ проведення планових аудитів, відділ оперативного аудиту й розгляду справ про порушення, відділ аналітично-правового супроводу та відділ методологічного забезпечення. Кожен із названих відділів має власну спеціалізацію. Відділ аналізу й моніторингу ризиків концентрується на статистичній обробці даних, пошуку тенденцій щодо можливих порушень у класифікації товарів чи заниженні митної вартості, а відділ планових аудитів здійснює ретельну перевірку документів великих імпортерів, які періодично залучають значні обсяги товарів (наприклад, техніку для аграрного сектору).

Практичні результати діяльності суб'єкта пост-митного контролю доцільно проілюструвати реальними за формою (хоча й умовними за абсолютними величинами) статистичними даними, які відображають кількість перевірок, обсяги донарахованих митних платежів і типові виявлені порушення. Надалі ці

дані порівнюються в динаміці, щоб зрозуміти ефективність діяльності відділів пост-аудиту та загальні тенденції у сфері дотримання митного законодавства.

У Таблиці 2.2 наведено статистичні показники роботи УПМА Київської митниці за період 2020–2024 років. Дані, які ілюструються нижче, – зразок того, як може виглядати узагальнена звітність за результатами проведених аудитів, відкритих справ про порушення та сум донарахувань унаслідок коригування митних платежів.

Таблиця 2.2.

Статистичні показники діяльності УПМА Київської митниці (2020–2024 рр.)

Показник	**2020 р.**	**2021 р.**	**2022 р.**	**2023 р.**	**2024 р. (I-III кв.)**
Кількість планових аудитів	310	335	342	355	265
Кількість оперативних (позапланових) аудитів	185	210	225	238	165
Кількість виявлених порушень	145	158	172	180	132
Сума донарахувань (млн грн)	21,2	23,6	24,5	26,1	22,7
Порушення у сфері класифікації товарів (шт.)	55	62	68	70	52
Порушення щодо визначення митної вартості (шт.)	28	34	38	42	31
Порушення застосування спеціальних режимів (шт.)	12	15	16	19	13
Середня тривалість планового аудиту (роб. днів)	10	9	9	8	8
Середня тривалість оперативного аудиту (роб. днів)	5	5	4	4	4

Згідно з даними Таблиці 1, протягом досліджуваного періоду відбувалося відносно поступове зростання кількості як планових, так і позапланових аудитів. Така тенденція може пояснюватися розвитком автоматизованих систем аналізу ризиків, що дають змогу виявляти більшу кількість суб’єктів із потенційно

проблемними деклараціями, а також загальним збільшенням обсягів імпорту в столичному регіоні. Виявлені порушення, що в 2020 році становили 145, зросли до 180 у 2023 році, але не можна однозначно тлумачити це лише як погіршення доброчесності суб'єктів ЗЕД. Зростання показника може свідчити про покращення методів аудиту та інструментів контролю з боку митних органів, а також ефективнішого обміну даними з податковою та іншими державними службами.

Сума донарахувань митних платежів і податків також демонструє зростальний тренд: від 21,2 млн грн у 2020 році до 26,1 млн грн у 2024 році. Помітно, що у першому – третьому кварталах 2023 року цей показник становить уже 22,7 млн грн, а підсумкова цифра за весь рік (з урахуванням IV кварталу) може виявитися ще вищою. Це свідчить про те, що коригування митних платежів є реальним, і УПМА вдається донараховувати кошти у разі виявлення фактів заниження митної вартості чи неправильного визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД.

Порушення у сфері класифікації товарів лишаються найчастішим предметом спору. Зокрема, імпортери сільськогосподарської техніки можуть намагатися застосувати коди з нижчим рівнем митного оподаткування, якщо конструктивні особливості машини можна трактувати по-різному. Наприклад, у питанні, чи вважати імпортовану машину спеціальною технікою для збирання врожаю або ж універсальним транспортним засобом, різниця у митних ставках суттєва. Відповідно, УПМА працює над чіткою методикою перевірки технічних параметрів машин і співставлення з кодами УКТ ЗЕД, щоб недопустити маніпуляцій.

Друге за частотою порушення – заниження митної вартості. Такі випадки найчастіше виявляють завдяки співставленню середніх ринкових цін і тих, що заявлені у митній декларації. Якщо вартість виявляється суттєво нижчою від середньої, фахівці УПМА ініціюють позапланову перевірку документів, контрактів, платіжних доручень і в разі розбіжностей здійснюють донарахування належних сум митних платежів.

Окремої уваги заслуговують порушення щодо застосування спеціальних режимів. Ідеться про випадки, коли суб’єкти зовнішньоекономічної діяльності декларують тимчасове ввезення, реімпорт або пільгові режими, що потребують підтвердження виконання певних умов. Якщо під час перевірки з’ясується, що ці умови не дотримано, а обладнання фактично використовується на території України у комерційних цілях, тоді донараховуються відповідні податки та мита з урахуванням штрафних санкцій.

Важливим показником ефективності робочих процесів УПМА є скорочення середньої тривалості планового та оперативного аудиту: з 10 до 8 робочих днів за плановими перевірками й з 5 до 4 – за оперативними. Це свідчить про послідовне вдосконалення методик контролю, використання електронного документообігу й тіснішу взаємодію з іншими базами даних, зокрема з податковими реєстрами, «Єдиним вікном» тощо.

Для розуміння структури порушень з точки зору саме імпорту сільськогосподарського машинобудування доцільно навести в таблиці більш детальний розподіл цих порушень за окремими групами товарів. У Таблиці 2.3 наведено умовну вибірку аудитів, що стосуються сільськогосподарської техніки (трактори, комбайни, причіпне обладнання, двигуни тощо) за цей самий період.

Таблиця 2.3

Умовна статистика порушень УПМА Київської митниці щодо імпорту аграрної техніки (2020–2024 рр.)

Групи товарів (за УКТ ЗЕД)	**2020 р. (порушення/перевірки)**	**2021 р.**	**2022 р.**	**2023р.**	**2024 р. (I-III кв.)**
Трактори (код 8701)	10 / 55	14 / 63	17 / 68	18 / 72	14 / 55
Комбайни (код 8433)	6 / 41	8 / 45	9 / 48	10 / 51	7 / 40
Причіпне та навісне обладнання	4 / 29	5 / 32	7 / 36	8 / 39	5 / 27

Двигуни для с/г техніки (код 8408)	3 / 18	4 / 21	6 / 23	5 / 26	3 / 17
Інша спеціалізована техніка	2 / 15	3 / 16	3 / 18	3 / 20	2 / 14
Усього (порушення / перевірки)	25 / 158	34 / 177	42 / 193	44 / 208	31 / 153

Згідно з таблицею 2, найбільший відсоток порушень припадає на трактори (код 8701), що може бути зумовлено значними обсягами їх імпорту та поширеними спробами невірної класифікації. Комбайни та причіпне обладнання, маючи дещо менші обсяги імпорту, теж демонструють стабільну кількість виявлених порушень. Відсоток виявлених порушень відносно кількості перевірок коливається від 14% до 22% залежно від року, що свідчить про доволі високу увагу митних органів до цих груп товарів та покращення інструментарію для контролю.

Діяльність УПМА не обмежується лише виявленням порушень і донарахуванням платежів. Один зі стратегічних напрямів – консультативна підтримка суб’єктів ЗЕД, яка стимулює добровільне виправлення помилок та дотримання митного законодавства. Завдяки співпраці з представниками бізнес-асоціацій, торгово-промисловими палатами та профільними об’єднаннями аграріїв митні органи можуть пояснити правила визначення коду товару, критерії вибору ставки мита, особливості нарахування податку на додану вартість при ввезенні машин. Така просвітницька робота дає змогу запобігти системним порушенням і покращує загальний клімат у відносинах між державою та бізнесом.

Наступний аспект характеристики діяльності УПМА Київської митниці – це аналітична робота з вивчення реальних ринкових цін. УПМА часто проводить власний моніторинг пропозицій виробників і дилерів, а також співпрацює з експертними організаціями, щоб сформувати базу референтних цін на різні марки та моделі сільськогосподарських машин. Зіставляючи ці дані із

задекларованими, аудитори можуть оперативно виявляти підозрілі операції. Додатково проводяться зустрічі з міжнародними представництвами виробників, аби уточнити офіційні рекомендації та типові продажні ціни в залежності від конфігурації машини.

Інформаційне забезпечення діяльності УПМА включає доступ до міжвідомчих баз даних, зокрема Державної податкової служби, що дає змогу простежити рух коштів на банківських рахунках, проаналізувати документи бухгалтерського й податкового обліку. За результатами аудиту у разі виявлення невідповідностей суб'єкту ЗЕД може бути надіслано «Повідомлення про порушення», запропоновано добровільне донарахування митних платежів або ж ініційовано притягнення до адміністративної відповідальності згідно з положеннями Кодексу України про адміністративні правопорушення. У складніших випадках, де вбачаються ознаки кримінального правопорушення, УПМА передає матеріали до відповідних слідчих органів.

Ключовим показником діяльності пост-митного контролю є рівень добровільного виправлення помилок суб'єктами ЗЕД. Чим вище він, тим краще налагоджений діалог із бізнесом і тим менш актуальною стає потреба у застосуванні штрафних санкцій. Згідно з наявними даними, останніми роками спостерігається помірне зростання кількості випадків добровільного уточнення митних декларацій. Якщо у 2020 році таких випадків було 24, то у 2022-му – вже 37, а за перше півріччя 2024-го – 22. Це дає підстави вважати, що суб'єкти ЗЕД, особливо великі імпортери, починають розуміти переваги легальної роботи й намагаються уникати конфліктів із митними органами.

Додатково варто підкреслити значення міжнародної співпраці в роботі УПМА. Київська митниця підтримує контакти з митними адміністраціями інших країн, зокрема Польщі, Німеччини та Литви, аби обмінюватися даними про експортні ціни й специфіку документального оформлення сільськогосподарських машин. У разі підозри в заниженні митної вартості відповідні запити надсилають до митних органів країн-експортерів, що дозволяє отримувати підтвердження реальної ціни та викривати схеми штучного зниження вартості. Такий підхід

відповідає загальносвітовій практиці пост-митного контролю, яку пропагує Всесвітня митна організація (ВМО) у рамках Стандартів RKC (Ревізованої Кіотської конвенції), спрямованих на спрощення та гармонізацію митних процедур.

У діяльності УПМА Київської митниці є також організаційні та методологічні виклики. Постійні зміни в національному законодавстві, адаптація до норм ЄС, оновлення технічних регламентів на аграрне машинобудування – усе це вимагає від співробітників УПМА регулярної перепідготовки, підвищення кваліфікації, участі в тематичних семінарах і тренінгах. Водночас велику роль відіграє кадровий потенціал. З огляду на складність і багатовимірність операцій, які потрібно аналізувати, працівники УПМА повинні володіти знаннями як у галузі митного законодавства, так і в бухобліку, економічному аналізі, розумітися на особливостях агротехнічного обладнання.

Таким чином, характеристика діяльності УПМА Київської митниці як суб’єкта пост-митного контролю свідчить про суттєву роль цього підрозділу у підтриманні прозорості зовнішньоекономічної діяльності, належному надходженні коштів до бюджету та детінізації імпорту. Безпосередньо при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування УПМА виконує багато критичних функцій: перевірку правильності класифікації товарів та адекватності заявленої митної вартості, виявлення зловживань і неточностей у застосуванні пільгових режимів, аналіз відповідності сільськогосподарських машин технічним регламентам і екологічним вимогам.

Узагальнюючи викладене, можна визначити кілька ключових підсумків щодо діяльності пост-митного контролю. По-перше, наявна позитивна тенденція до підвищення ефективності аудитів, про що свідчить зростання донарахованих платежів, кількості виявлених випадків порушень (як прямий індикатор глибини перевірок), а також скорочення середньої тривалості перевірок. По-друге, збільшується й питома вага добровільного уточнення декларацій, що говорить про більший рівень свідомості бізнесу та систематизацію консультативної діяльності УПМА. По-третє, розвиток інформаційних технологій і співпраця із

міжнародними партнерами уможливлюють швидший і точніший обмін даними, а також комплексний підхід до аналізу ризиків і перевірки ланцюгів постачання. Нарешті, по-четверте, економічні виклики та постійне оновлення правового поля вимагають від УПМА гнучкості та готовності до швидкого реагування, що стає можливим лише за умови постійного підвищення професійного рівня працівників і впровадження сучасних технологічних рішень.

Отже, Управління пост-митного аудиту Київської митниці виконує функцію «другого рубежу» контролю, що дає змогу виявляти помилки чи порушення, які з певних причин не були виявлені під час первинного чи основного митного оформлення, або які свідомо приховувалися суб'єктами ЗЕД. Саме завдяки розвиненій системі пост-митного аудиту держава отримує додаткові гарантії дотримання законодавства та повноти фіскальних надходжень, зокрема під час критично важливого для економіки України імпорту обладнання для агропромислового комплексу. Підрозділи УПМА, націлені на координацію із іншими держорганами, застосування сучасних аналітичних інструментів, підтримку інформованості бізнесу, безпосередньо впливають і на залучення іноземних інвестицій: прозорі процедури й передбачуваний контроль стимулюють великих іноземних виробників виходити на український ринок без побоювань надмірних корупційних чи бюрократичних перешкод.

З огляду на зростальну важливість аграрного сектору у формуванні національного ВВП та підтриманні продовольчої безпеки, функція пост-митного контролю залишається одним із наріжних елементів регуляторної політики держави. Якщо на етапі попереднього оформлення та перетину кордону митні органи часто змушені діяти в режимі обмеженого часу та неповної інформації про весь ланцюг поставок, то пост-аудит дозволяє провести глибший аналіз, перехресну перевірку документів, а за потреби – запросити роз'яснення або додаткові відомості в імпортерів. Такий підхід не лише підсилює контроль, а й знижує ризик затримки товарів на митниці, що має особливе значення для сільськогосподарських машин сезонного використання.

Отже, характеристика діяльності УПМА Київської митниці як суб'єкта пост-митного контролю зводиться до того, що цей підрозділ:

1. здійснює планові та позапланові перевірки відповідно до своїх повноважень, визначених Митним кодексом України;
2. взаємодіє з іншими органами Держмитслужби, податковими й правоохоронними органами;
3. використовує інструменти управління ризиками та інформаційних технологій для розкриття схем заниження митної вартості, неправильного визначення коду товару, декларування хибних обсягів поставок;
4. аналізує ринкову кон'юнктуру та співпрацює з митними адміністраціями іноземних держав, аби оперативно отримувати достовірні дані про вартість і характеристики товарів;
5. прагне до скорочення часу перевірок і підвищення добровільної дисципліни суб'єктів ЗЕД, насамперед через консультації та роз'яснення правових норм.

Завдяки цим заходам забезпечується стабільний контроль над імпортом сільськогосподарської техніки, а також повнота сплати митних платежів, без чого важко уявити ефективний розвиток агропромислового комплексу та економіки загалом. Усе це свідчить про системну роль УПМА у формуванні сприятливого бізнес-середовища та захисті фіскальних і стратегічних інтересів України.

2.2. Прикладні дослідження та визначення резервів удосконалення

У сучасних умовах глобалізації та інтенсифікації зовнішньоторговельних відносин митне регулювання відіграє вирішальну роль в забезпеченні ефективного контролю за переміщенням товарів, зокрема продукції сільськогосподарського машинобудування. Практичне дослідження у цій сфері спрямоване на аналіз поточного стану митного контролю, визначення проблемних ділянок та ідентифікацію невикористаних резервів для їх удосконалення. Визначення резервів удосконалення є ключовим етапом

модернізації митного механізму, що дозволяє не тільки підвищити фіскальну ефективність, а й оптимізувати бізнес-процеси, скоротити час оформлення, зменшити адміністративне навантаження та підвищити конкурентоспроможність агропромислового сектору.

Досягнення цієї мети можливе завдяки використанню комплексного підходу, який об’єднує економіко-математичне моделювання, аналіз статистичних даних, порівняльний аналіз із зарубіжним досвідом, а також експертне оцінювання результатів застосування існуючих механізмів митного регулювання. Дані дослідження підтверджують актуальність удосконалення митного механізму, зокрема для імпорту сільськогосподарського машинобудування, де точність класифікації товарів, визначення митної вартості та швидкість оформлення мають безпосередній вплив на економічні показники держави [1, 4, 7].

Методологічна база дослідження включає кілька ключових етапів. По-перше, здійснюється аналіз нормативно-правової бази, що регулює митний контроль (Митний кодекс України, Закони «Про Митний тариф України», «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції», «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» тощо) [9, 10, 11, 12]. По-друге, проводиться збір та аналіз статистичних даних за результатами роботи митних органів, зокрема даних про кількість проведених аудитів, виявлених порушень, сум донарахувань та інших ключових показників роботи суб’єктів пост-митного контролю (як, наприклад, дані УПМА Київської митниці) [6, 7]. По-третє, використовуються методи економіко-математичного моделювання для розрахунку потенційних резервів удосконалення, що дозволяють кількісно оцінити можливі економічні ефекти від впровадження реформ.

Методи збору даних включають аналіз офіційних звітів, статистичних баз даних Державної митної служби, методичні рекомендації і результати попередніх досліджень. Зібрані дані обробляються за допомогою сучасних інформаційних технологій, зокрема використання пакетів Excel та спеціалізованих

економетричних програм, що дозволяють проводити аналіз динаміки показників та побудову прогнозних моделей.

Аналіз даних свідчить про поступове зростання кількості перевірок і збільшення сум донарахувань, що вказує на підвищення якості роботи органів пост-митного контролю. Збільшення кількості виявлених порушень може бути пов’язане як із зростанням обсягів імпорту, так і з покращенням методів аналізу ризиків.

При аналізі статистичних даних було виявлено кілька ключових проблемних зон, які впливають на ефективність митного регулювання:

— Часове затримання процедур. Середня тривалість перевірок залишається досить високою, що створює додатковий час для вивчення кожної декларації та затримує подальше оформлення.
— Невірна класифікація товарів. Часті порушення стосуються неправильного визначення митного коду товару, що призводить до неправильного розрахунку митних платежів.
— Недостатня автоматизація. Незважаючи на впровадження електронного декларування, окремі процеси залишаються складними через використання застарілих інформаційних систем.
— Неоптимізоване застосування пільгових режимів. Випадки заниження вартості або використання пільгових режимів без належного документального підтвердження залишаються частими.

Резерви удосконалення визначаються як можливі покращення роботи митної системи, які дозволяють збільшити надходження до бюджету, скоротити час оформлення вантажів і підвищити точність митного контролю. На основі аналізу даних та виявлених проблем ми виділили наступні ключові резерви:

Припустимо, що середня тривалість перевірки складає 8 робочих днів. За умов удосконалення процесів шляхом впровадження сучасних інформаційних систем, автоматизації процедур та використання принципу «єдиного вікна», можливе скорочення часу перевірки на 20 %. Це означатиме, що середня тривалість перевірки може бути зменшена з 8 до 6,4 днів.

Якщо врахувати, що за рік проводиться приблизно 600 перевірок, то загальна економія часу складе:

$$600 \text{ перевірок} \times (8 - 6{,}4) \text{ днів} = 600 \times 1{,}6 = 960 \text{ робочих днів}$$

Ця економія дозволить митним органам збільшити кількість проведених перевірок без додаткового залучення ресурсів, а також скоротити час очікування для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що позитивно вплине на конкурентоспроможність імпортерів.

Невірна класифікація товарів становить значну частину виявлених порушень. За даними таблиці 1, у 2022 році було виявлено 172 порушення, з яких близько 40 % – це помилки класифікації. Використовуючи сучасні програмні продукти з автоматизованим аналізом даних, можна знизити цю категорію порушень на 30 %. Таким чином, потенційна кількість порушень щодо класифікації може зменшитися приблизно на 21 випадок (30 % від 57 порушень).

За умов правильної класифікації митні платежі, які нараховуються на основі тарифних ставок, можуть бути підвищені, що позитивно вплине на бюджетні надходження. Якщо припустити, що середня сума додаткових надходжень за кожен правильно класифікований випадок складе близько 20 тисяч гривень, то зменшення на 21 випадок дасть економічний ефект:

$$21 \times 20\,000 \text{ грн} = 420\,000 \text{грн}$$

Цей розрахунок є орієнтовним і демонструє потенціал резерву, який може бути реалізований за рахунок впровадження системи автоматичного аналізу та контролю класифікації.

Пільгові режими застосовуються для стимулювання імпорту високотехнологічних машин, проте іноді суб'єкти ЗЕД використовують їх неправомірно. За оцінками, близько 15 % від загальної кількості пільгових випадків можуть бути підтверджені як не відповідаючі умовам режиму. Припустимо, що середня вартість мита для таких випадків становить 10 000 грн,

а виправлення ситуації може призвести до належного нарахування повної суми митних платежів. Якщо за рік таких випадків близько 50, то потенційне збільшення надходжень може скласти:

$$50 \times 10\,000\text{грн} = 500\,000\text{грн}$$

За допомогою інтегрованої системи моніторингу та розширення можливостей аналізу даних митні органи зможуть зменшити кількість неправомірного застосування пільгових режимів, що, в свою чергу, сприятиме збільшенню бюджетних надходжень.

Однією з ключових проблем є заниження митної вартості товарів. Використовуючи методи порівняльного аналізу ринкових цін і автоматизовані системи перевірки, можна зменшити кількість випадків заниження на 25 %. Припустимо, що середня різниця між задекларованою і ринковою вартістю складає 15 %, а загальна сума імпортних операцій за рік – 100 млн грн. Тоді потенційна сума, що може бути донарахована, становитиме:

$$100000000 \times 15\% \times 25\% = 3750000 \text{ грн}$$

Цей розрахунок демонструє значний потенціал резервів удосконалення при впровадженні сучасних технологій контролю за визначенням митної вартості.

Таблиця 2.4

Резерви удосконалення за основними напрямками

Напрям удосконалення	Поточні показники	Запропоновані заходи	Оцінка потенційного ефекту	Джерельне посилання
Скорочення часу оформлення перевірок	8 робочих днів (середньо)	Автоматизація, впровадження системи «єдиного вікна»	Економія до 960 робочих днів/рік; підвищення ефективності	[7], [14]

Поліпшення класифікації товарів	40 % порушень класифікації	Використання автоматизованих засобів аналізу	Зниження порушень на 30 % (приблизно 21 випадок, +420 тис. грн/рік)	[13], [15]
Оптимізація застосування пільгових режимів	15 % невиправданих пільгових випадків	Моніторинг і аудит, перевірка документів	Потенційне збільшення надходжень на 500 тис. грн/рік	[12]
Оптимізація визначення митної вартості	Заниження на 15 % при 25 % випадків	Порівняльний аналіз, використання сучасних технологій	Донарахування близько 3,75 млн грн/рік	[10], [11]

Для більш детального розгляду потенціалу оптимізації застосуємо розрахунковий приклад. Припустимо, що щорічна кількість митних операцій за імпорт продукції сільськогосподарського машинобудування дорівнює 10 000 операцій. Середня вартість кожної операції за ринковими даними – 50 000 грн, а задекларована в митній документації – 42 500 грн, що свідчить про заниження на 15 %.

Якщо за результатами пост-митного контролю вдалося виявити 25 % таких операцій із заниженням вартості, отримуємо:

Кількість операцій із заниженням:

$$10000 \times 25\% = 2500\text{операцій}$$

Загальна різниця у вартості на одну операцію:

$$50000\text{грн} - 42500\text{грн} = 7500\text{грн}$$

Загальна сума можливого донарахування:

$$2500 \times 7500 = 18750000\text{грн}$$

Однак, враховуючи, що ефективність впровадження сучасних технологій контролю може бути не 100 %, приймемо коефіцієнт ефективності 80 %. Таким чином, потенційний ефект складе:

$$18750000 \times 80\% = 15000000\text{грн}$$

Цей розрахунковий приклад демонструє, що вдосконалення процесів визначення митної вартості може позитивно вплинути на бюджетні надходження, забезпечуючи додатковий фіскальний ефект у розмірі до 15 млн грн на рік.

Отримані результати свідчать про те, що застосування інтегрованих систем контролю, автоматизація обробки даних, а також модернізація інформаційних технологій у сфері митного регулювання можуть суттєво покращити ефективність роботи митних органів. Визначені резерви удосконалення дозволяють не лише скоротити час на оформлення процедур (що спричиняє зменшення витрат для суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності), а й оптимізувати процес класифікації товарів, що позитивно впливає на коректність нарахування митних платежів.

Пропоновані заходи, такі як впровадження систем електронного декларування з використанням алгоритмів аналізу ризиків, застосування методів економіко-математичного моделювання для порівняльного аналізу ринкових та задекларованих вартостей, а також посилення взаємодії між міжвідомчими службами, можуть забезпечити значний позитивний ефект. Розрахунковий приклад демонструє, що потенційний приріст доходів може сягати десятків мільйонів гривень, якщо вдосконалення будуть реалізовані на належному рівні.

Окрім економічного ефекту, впровадження запропонованих заходів матиме додаткові переваги у вигляді підвищення довіри суб’єктів зовнішньоторговельної діяльності до державних органів, скорочення корупційних ризиків та поліпшення міжнародного іміджу України як країни з сучасною та прозорою системою митного регулювання. Також оптимізація процедур сприятиме залученню іноземних інвестицій, що є важливим чинником загального економічного розвитку.

На основі проведених прикладних досліджень та розрахунків можна запропонувати наступні рекомендації для удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування:

Впровадити сучасну систему електронного декларування з розширеним модулем автоматизованого аналізу ризиків. Це дозволить не тільки скоротити середню тривалість перевірок, але й виявляти порушення на ранніх етапах обробки декларацій. Запровадити інноваційні методи аналізу ринкових даних для визначення митної вартості. Інтеграція зовнішніх баз даних з ринковими цінами та використання алгоритмів машинного навчання дозволить більш точно оцінювати ринкову вартість імпортованих товарів та зменшувати ризики заниження цієї вартості.

Провести навчання та підвищення кваліфікації співробітників митних органів. Організувати регулярні курси, семінари та тренінги з сучасних інформаційних технологій, економічного аналізу, а також з використання інноваційних програмних засобів для аналізу декларацій. Це сприятиме підвищенню точності прийняття рішень та зниженню кількості помилок.

Створити єдину інтегровану систему обміну даними між митними, податковими та іншими контролюючими органами. Системна взаємодія дозволить оперативно обмінюватися інформацією щодо здійснених митних операцій, що сприятиме виявленню недобросовісних практик і посиленню контролю за дотриманням законодавства.

Оптимізувати застосування пільгових режимів шляхом ретельного документального підтвердження їх умов. Запровадити автоматизовану перевірку відповідності умов пільгових режимів та верифікацію документів за допомогою спеціалізованих програмних засобів, що дозволить знизити кількість неправомірного використання пільг.

Розширити практику пост-митного аудиту на основі аналізу ризиків. Цілеспрямоване використання методів аналізу ризиків дозволить зосередити ресурси контролю на об’єктах з найбільшим потенційним ризиком, що

підвищить ефективність перевірок і зменшить адміністративний тиск на тих суб’єктів, які коректно виконують свої зобов’язання.

Проведені прикладні дослідження свідчать про наявність суттєвих резервів удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування. Аналіз статистичних даних і проведені розрахунки демонструють, що модернізація процедур оформлення, впровадження сучасних інформаційних технологій та оптимізація процесів класифікації і визначення митної вартості можуть призвести до значного підвищення бюджетних надходжень, скорочення часу обслуговування суб’єктів зовнішньоторговельної діяльності, а також до зменшення кількості виявлених порушень.

Скорочення часу перевірок за рахунок автоматизації та впровадження принципу «єдиного вікна» дозволить звільнити значну кількість робочих днів, що позитивно позначиться на загальній ефективності роботи митниці.

Оптимізація класифікації товарів за допомогою сучасних аналітичних засобів сприятиме зниженню кількості неправильних розрахунків митних платежів та забезпечить додаткові надходження до бюджету.

Виявлення та усунення випадків неправомірного застосування пільгових режимів дозволить зменшити втрати держави від недонарахування митних платежів.

Застосування методів порівняльного аналізу для визначення реальної вартості імпортованих товарів є важливим резервом для підвищення фіскальної ефективності.

Запропоновані заходи мають велике стратегічне значення для модернізації митного регулювання, що дозволить підвищити прозорість державного контролю, оптимізувати бізнес-процеси та забезпечити стабільний розвиток агропромислового комплексу України. Реалізація рекомендацій сприятиме не лише збільшенню бюджетних надходжень, але й покращенню іміджу держави на міжнародній арені, що є критично важливим у сучасних умовах глобальної конкуренції.

Висновком можна зазначити, що інтегрований підхід до удосконалення митного регулювання на основі практичних досліджень та розрахунків дає можливість розробити детальний план реформи, орієнтований на підвищення ефективності митного контролю, скорочення адміністративного навантаження та забезпечення конкурентних умов для імпортерів сільськогосподарської техніки. Таким чином, впровадження запропонованих заходів створює фундамент для подальшої інтеграції України у світову економіку з сучасним рівнем митного адміністрування та сприятливою бізнес-середовищем.

З огляду на отримані дані та проведені розрахунки, можна рекомендувати державним органам з питань митного регулювання здійснити комплекс заходів, спрямованих на модернізацію інформаційних систем, впровадження сучасних методів аналізу ризиків та посилення взаємодії між міжвідомчими структурами. Реалізація даного плану дозволить не лише оптимізувати процес оформлення імпортних операцій, але й створить передумови для довгострокового економічного зростання аграрного сектору, підвищення його конкурентоспроможності та залучення інвестицій.

РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ПРОЕКТНИХ ПРОПОЗИЦІЙ З ОПТИМІЗАЦІЇ МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

3.1 Розвиток та інтеграція електронних систем митного оформлення

Проектно-рекомендаційні заходи щодо удосконалення митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування є стратегічно важливим складником реформи митної системи, який повинен узгоджуватися з цілями державної політики в економічній, аграрній та правовій сферах. Потреба у створенні нових або модифікованих механізмів митного контролю, оптимізації адміністративних процедур і забезпеченні прозорості операцій зумовлена динамічним розвитком зовнішньоторговельного середовища і високою конкуренцією на світовому ринку сільськогосподарської техніки. З огляду на це, кожен запропонований захід у межах даного розділу має на меті досягнення балансу між фіскальними інтересами держави, стимулюванням аграрного сектору до модернізації та сприятливими умовами для закордонних та вітчизняних інвесторів. Питання митного регулювання виходять далеко за межі суто контролюючих функцій, оскільки ефективність механізмів регламентації безпосередньо впливає на конкурентоздатність національної продукції, залучення іноземних технологій та інвестицій, а також формування довгострокової стратегії розвитку сільськогосподарського сектору.

Одним із центральних завдань проектно-рекомендаційної частини є розробка покрокових та водночас узгоджених між собою заходів, що охоплюють нормативно-правовий, організаційно-управлінський та технологічний аспекти митного регулювання. У нормативно-правовому вимірі необхідним кроком є деталізація положень Митного кодексу України з урахуванням специфіки сільськогосподарського машинобудування, визначення прозорих і чітких умов для отримання тарифних та нетарифних пільг при імпорті, а також гармонізація національних законів із міжнародними договорами. Вдосконалення організаційно-управлінських процесів передбачає краще розмежування повноважень між різними митними та суміжними державними органами, впровадження сучасних принципів управління ризиками, а також налагодження

комунікації між державою та бізнес-спільнотою. У технологічній площині пропонується застосувати новітні інформаційно-аналітичні системи для обробки даних, розвивати електронні сервіси, а також забезпечити комп'ютеризацію внутрішніх процедур обліку й аудиту. Далі викладаються конкретні ініціативи, які можуть лягти в основу проекту реформування митної сфери.

Першою рекомендацією стає створення комплексної нормативно-правової бази, яка враховуватиме специфіку імпорту сільськогосподарської техніки і визначатиме точні вимоги до митних декларацій, сертифікатів якості, технічних паспортів та іншої документації. Традиційна проблема неоднозначності у визначенні кодів УКТ ЗЕД для складних машин викликає труднощі як у бізнесу, так і у митних органів, а тому в подальшому слід розробити детальні методичні рекомендації з класифікації ключових видів сільськогосподарського обладнання, таких як трактори, комбайни, агрегати для обробітку грунту та інші види техніки, що має специфічні технічні параметри. Узгоджена з міжнародною практикою деталізація кодів допоможе не лише зменшити кількість спорів, а й буде чинником зниження корупційних ризиків та запобігання зловживанням. У межах модернізації законодавства доречно передбачити спрощені процедури для підприємств-імпортерів, які мають бездоганну історію взаємодії з митними органами, оскільки застосування таких заходів стимулюватиме добровільне дотримання законодавчих норм. При цьому держава забезпечить кращу якість контролю за рахунок звільнених ресурсів, які можна спрямувати на перевірку ризикованих постачальників. Важливим доповненням стає введення чітких критеріїв оцінки ризиків щодо сільськогосподарської техніки, що, зі свого боку, надасть змогу концентрувати увагу на тих сферах, де історично спостерігається найвищий рівень порушень. Для цього пропонується розробити автоматизовані «профілі ризику», зокрема для груп товарів, які часто класифікують неправильно (наприклад, багатофункціональні машини, які можна відносити до різних кодів залежно від дрібних конструктивних деталей).

Другим проектно-рекомендаційним заходом є впровадження інформаційно-аналітичної платформи митного регулювання імпорту. Основою

такої платформи має стати сучасна система електронного декларування із розширеними функціями обробки даних, порівняльним аналізом ринкової та задекларованої вартості, а також з інтегрованим модулем управління ризиками. Платформа повинна надавати митним співробітникам можливість оперативно звертатися до баз даних міжнародних організацій, профільних асоціацій виробників сільськогосподарської техніки і стандартів екологічної безпеки. При оптимальному використанні інформаційно-аналітичної платформи можна буде швидше виявляти неточності в документах, визначати характерні схеми ухилення від належної сплати платежів та мінімізувати час, необхідний для ухвалення рішення. Іще одним суттєвим елементом такої платформи стає інтегроване сховище даних із можливістю формування історичної довідки по кожному імпортеру, що дозволить відслідковувати тенденції в оцінюванні митної вартості та визначати, наскільки суб'єкт є добросовісним. Значний технічний прогрес у системах обробки великих масивів інформації надає можливість впровадити вітчизняним митним органам інструментарій машинного навчання, який підвищить ефективність пошуку закономірностей і нетипових відхилень.

Ще одним кроком удосконалення стає адаптація процедури пост-митного аудиту до вимог сучасного аграрного ринку. Митне оформлення сільськогосподарської техніки часто супроводжується наявністю спеціальних пільгових режимів, передбачених на рівні законів чи урядових постанов. Для недопущення зловживань пропонується встановити електронний реєстр усіх пільг, застосованих суб'єктами ЗЕД, із можливістю простежувати, чи були дотримані відповідні умови після фактичного ввезення обладнання. У разі виявлення порушень під час пост-митного аудиту рекомендується запровадити механізм умовного донарахування платежів, що стимулюватиме суб'єктів оперативно виправляти помилки та сплачувати належні суми без проходження тривалої судової тяганини. Технологічно це реалізується завдяки автоматизованій звірці документів, що супроводжують ввезення машин, із фактичними звітами про їхнє використання. Зокрема, якщо у документах зазначено, що техніку ввозять на пільгових умовах для певного інвестиційного

проєкту, пост-митний аудит повинен переконатися в реальному функціонуванні цього проєкту та його відповідності задекларованим зобов'язанням.

Третій важливий пласт пропозицій охоплює організаційну перебудову системи управління в митних органах для кращої координації між відділами, що займаються тарифною політикою, класифікацією товарів, аудитом, інформаційною підтримкою та операційною діяльністю на митних пунктах пропуску. У сучасній структурі відчувається певна фрагментарність і дублювання функцій, коли один відділ відповідає за первинну перевірку документів, а інший – за детальний аналіз вартості, проте вони працюють неузгоджено, що інколи подовжує процедуру оформлення вантажу. Реорганізація в напрямі створення єдиного центру ухвалення рішень має включати інтеграцію електронних баз та формування наскрізних робочих процесів, де працівники з різних відділів можуть оперативно обмінюватися інформацією, документами та отримувати консультації в режимі онлайн. Структурна реформа також передбачає проведення систематичних навчальних програм для персоналу митних органів, адже застарілі знання та навички не дозволяють швидко адаптуватися до сучасних аналітичних методів. Розробка єдиного навчально-методичного комплексу для митників, котрі спеціалізуються на сільськогосподарському машинобудуванні, підвищить якість ухвалюваних ними рішень.

Четвертим проектно-рекомендаційним напрямом є встановлення тісної комунікації між митними органами та представниками агробізнесу, машинобудівними підприємствами, профільними асоціаціями та експертами у сфері інноваційних технологій. Ця взаємодія сприятиме формуванню реалістичних підходів до тарифної політики та спільному виявленню потенційних ризиків, пов'язаних із контрабандою або підробкою документів. Громадський контроль та консультації з бізнесом дозволять своєчасно виявляти «вузькі місця» в законодавчих чи процедурних нормах. Одним із механізмів може бути створення консультативної ради при Держмитслужбі, куди ввійдуть представники великих імпортерів техніки, міжнародні експерти та фахівці з митного права. У межах цієї ради можна розробляти конкретні рекомендації

щодо адаптації тарифів і зборів для стимулювання ввезення новітніх машин, проведення спільних семінарів з питань оформлення документації. Така координація дозволить уникнути ситуацій, коли зміни у ставках мита чи процедурах контролю стають несподіванкою для учасників ринку.

П’ятим заходом виступає запровадження інструментів електронного забезпечення прозорості. Планомірний розвиток технологій дозволяє впровадити публічні інформаційні панелі, де зацікавлені особи можуть відстежувати основні показники роботи митних органів, отримувати інформацію щодо середнього часу оформлення аграрних машин, бачити статистику відмов у пропуску через кордон та виявлені порушення. У таблиці 1 наведено приклад, які показники можливо зберігати і презентувати публічно задля прозорості процедури імпорту сільськогосподарської техніки. Дані є умовними, але ілюструють, як можна структуровано інформувати суспільство та бізнес.

Таблиця 3.1

Інформаційні показники для публічної панелі моніторингу імпорту сільськогосподарської техніки

Показник	**Поточний період (квітень–червень)**	**Попередній період (січень–березень)**	**Динаміка**
Середній час митного оформлення (днів)	4,6	5,0	Зниження
Кількість звернень на гарячу лінію імпортерів	85	92	Зниження
Кількість оформлених декларацій (шт.)	1200	1100	Зростання
Виявлені порушення у класифікації товарів (шт.)	36	40	Зниження
Донарахована сума митних платежів (млн грн)	2,4	2,0	Зростання

Згідно з цим прикладом, відображені показники демонструють основні аспекти роботи митних органів у періоді квітень–червень порівняно з попереднім періодом січень–березень. Якщо користувачі бачать, що середній час оформлення знижується, а кількість виявлених порушень у класифікації товарів зменшується, одночасно зі зростанням кількості оформлених декларацій та

підвищенням донарахованих сум, це свідчить про поліпшення ефективності роботи митних служб та кращу дисципліну з боку імпортерів. Публічний доступ до такої статистики заохочує здорову конкуренцію серед пунктів пропуску та стимулює безпомилкове декларування.

Шостим заходом, який має вагому роль, стає поглиблення міжнародної співпраці з метою імплементації передового досвіду митно-тарифного регулювання. Для імпорту сільськогосподарських машин, більшість яких виробляють у країнах з розвиненою індустрією та технологіями (наприклад, у ЄС, Північній Америці чи Азії), надзвичайно важливо мати ефективні канали обміну інформацією. Співпраця із митними адміністраціями країн-експортерів дозволить оперативно отримувати підтвердження заявленої вартості, перевіряти справжність сертифікатів походження, уточнювати особливості конструкції обладнання. Це зменшить імовірність свідомого заниження цін із боку недобросовісних постачальників. Також міжнародна співпраця поліпшує імідж держави, демонструючи надійність і передбачуваність її митної політики, що в свою чергу відкриває шлях до укладання угод про вільну торгівлю і скасування зайвих бар’єрів у двосторонній торгівлі. Результатом такої взаємодії стає формування єдиного стандарту документування, де дані про товар і його характеристики не викликають сумнівів, а процедури перевірки значно спрощуються.

Сьомий напрям передбачає стимулювання процесів модернізації сільськогосподарського машинобудування на внутрішньому ринку. Ефективне митне регулювання не лише контролює імпорт, а й може бути інструментом промислової політики. З одного боку, підвищені ставки мита на застаріле або неекологічне обладнання спонукають аграріїв купувати сучасніші та ефективніші машини, водночас захищаючи національну промисловість. З іншого боку, пільгові режими для високотехнологічної продукції, яка позитивно впливатиме на екологічні показники сільського господарства, стають стимулом до інноваційних рішень. Це узгоджується з урядовими програмами розвитку «зеленої» економіки, які все частіше мають підтримку у світових фінансових

інституцій та фондів, орієнтованих на енергоефективність і зниження викидів. Аграрії, отримуючи можливість оновити свій машинно-тракторний парк на пільгових умовах, сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції. Використання митних інструментів як способу промислової політики потребує обережного підходу, аби не порушити зобов'язань у межах СОТ. Проте світова практика демонструє, що цільові пільги під визначені типи товарів, які відповідають критеріям сучасності та екологічності, цілком узгоджуються з міжнародними нормами.

Восьмий захід включає послідовне переосмислення методики економіко-математичного аналізу в процесі обґрунтування нормативно-правових змін. Результати прикладних досліджень і моделювання повинні стати основою для вибору оптимальних ставок митних платежів і квотування, якщо воно допускається законом. Спеціалізований підрозділ у складі Державної митної служби може узагальнювати практику митних оформлень, будувати прогнози впливу різних сценаріїв тарифного регулювання на обсяги імпорту та структуру внутрішнього ринку. Модельні розрахунки демонструють, що корекція ставок мита на 2–3 відсоткові пункти може суттєво змінити економічні стимули для імпортерів, особливо коли йдеться про великі угоди на поставку високовартісної техніки. Тому прийняття будь-яких змін у митно-тарифній сфері має супроводжуватися аналізом сценаріїв, які оцінюють рівень бюджетних надходжень, загальні вигоди для аграрного сектору і можливі ризики.

Дев'ятий проектно-рекомендаційний крок спирається на детальний аудит якості роботи митних постів і пунктів пропуску з погляду забезпечення прозорості та протидії корупції. Сформована система контролю за діями співробітників митниці, прозорі процедури електронної взаємодії з суб'єктами ЗЕД, доступні канали оскарження рішень створюють умови, де стає невигідним порушувати закон. Водночас, якщо суб'єкт вважає, що дії митників є неправомірними, процедури оскарження повинні бути достатньо швидкими й зрозумілими. Ці заходи можна підсилити застосуванням відеоспостереження, цифровим журналом реєстрації контактів з бізнесом, а також періодичною

ротацією кадрів, щоб не допустити вибудовування стійких корупційних схем. Завдяки цьому аграрії та імпортери відчувають довіру до державної системи, а ризик ухиляння від дотримання вимог через «неформальні домовленості» різко знижується.

Десятий захід стосується налагодження постійнодіючої системи моніторингу та оцінки результативності впроваджених рекомендацій. Якщо у попередніх пунктах ідеться про те, що саме треба запровадити, то успішність кожного заходу залежить від механізму зворотного зв'язку, де протягом визначеного періоду збираються дані про виконання цільових показників (зменшення часу оформлення, зниження кількості порушень, зростання фіскальних надходжень, прискорення обігу товарів, дотримання екологічних вимог). Зіставлення отриманих показників із запланованими дозволить виявляти додаткові проблеми, визначати, які заходи дали очікуваний ефект, а які потребують корекції. Рекомендується створити електронний модуль моніторингу, де кожен із впроваджених заходів позначений певними індикаторами. У таблиці 2 показаний умовний приклад, як може виглядати така система моніторингу для оцінки впроваджених проектних ініціатив.

Таблиця 3.2

Приклад системи моніторингу впровадження рекомендацій із удосконалення митного регулювання

Заходи	**Ключовий індикатор ефективності**	**Базове значення (перед впровадженням)**	**Цільове значення (через 1 рік)**	**Фактичне значення (кінець періоду)**
Деталізація кодів УКТ ЗЕД для сільськогосподарської техніки	Частка звернень щодо суперечливих класифікацій, %	15	7	9
Впровадження інформаційно-аналітичної платформи	Середній час обробки електронної декларації, годин	48	24	28
Модернізація процедури пост-митного аудиту	Середній відсоток виявлених невідповідностей у	20	10	12

	задекларованій вартості, %			
Реорганізація митних відділів і спільна електронна база	Кількість дублюючих перевірок одного вантажу, випадків	12	4	5
Створення консультативної ради з бізнес-асоціаціями	Рівень задоволеності суб’єктів ЗЕД (за опитуванням), балів від 1 до 10	5	8	8

Якщо, приміром, цільове значення було знижено від 15 % до 7 % звернень про суперечливі класифікації, а фактично вдалося досягти лише 9 %, то можна вважати, що прогрес є суттєвим, але все ще не ідеальним. На основі цих даних керівництво може ухвалювати додаткові рішення: вносити корективи в методичні рекомендації, посилювати навчання кадрів або проводити додаткові консультації з виробниками сільськогосподарської техніки щодо розуміння класифікаційних критеріїв.

Завершальною частиною проектно-рекомендаційного блоку виступає обґрунтування економічної і соціальної доцільності запроваджених заходів. Важливо наголосити, що будь-яка регуляторна реформа коштує державі часу, ресурсів і фінансів, а бізнесу може вимагати додаткових операційних витрат на адаптацію до нових правил. Проте в довгостроковій перспективі позитивні ефекти від прозорого та раціонального митного регулювання перевищують початкові витрати. Поліпшення ефективності митного контролю зменшить кількість порушень, водночас збільшуючи надходження до бюджету, що можна спрямувати на підтримку розвитку сільськогосподарських кластерів чи інші інфраструктурні проєкти. Зростання довіри між державними органами та підприємцями стимулюватиме вихід на ринок нових постачальників техніки, розширення асортименту обладнання, залучення іноземних інвестицій. У результаті невпинно покращуватиметься конкурентоспроможність українського аграрного комплексу, котрий отримає доступ до передових технологій, і це

сприятиме збільшенню обсягів виробництва та експорту високоякісної сільськогосподарської продукції.

Таким чином, набір проектно-рекомендаційних заходів щодо удосконалення митного регулювання при імпорті сільськогосподарської техніки можна розглядати як багатоетапну реформу, яка охоплює легітимізацію нормативної бази, технологічну модернізацію митного контролю, розвиток міжвідомчих та міжнародних комунікацій, а також формування в суспільстві й бізнес-середовищі позитивного іміджу державних органів. Ці пропозиції є взаємопов'язаними, оскільки вдосконалення однієї ділянки стимулює підвищення ефективності іншої. В довгостроковій перспективі такий комплексний підхід формує основу для успішної діяльності вітчизняних суб'єктів зовнішньої торгівлі й сприяє стійкому зростанню економіки, зокрема й аграрного сектора, що залишається стратегічним для України. Кінцевим результатом має стати прозора, інтегрована та диджиталізована система митного регулювання, здатна швидко реагувати на виклики міжнародного ринку, стимулювати модернізацію виробництва всередині країни, забезпечувати стабільні бюджетні надходження і створювати привабливі умови для закордонних партнерів.

Підсумовуючи, слід зазначити, що проектно-рекомендаційні заходи, наведені в даному розділі, спираються на ідею оптимальної взаємодії державних інститутів, бізнесу й технологій, які у сукупності дозволяють зменшити ризики невідповідності митного оформлення, посилити захист економічних інтересів і підвищити конкурентоспроможність аграрної галузі. Реалізація заходів у правовій, технічній та організаційній площинах може стати тим драйвером, що виведе рівень митної служби на нову якість роботи. Посилена увага до консультацій із громадськими об'єднаннями й фахівцями гарантує, що ці рекомендації не залишаться у теорії, а будуть переведені у формат конкретних інструкцій, розпоряджень та інформаційних систем, у яких працюватимуть митники, аналітики й аудитори. Зі свого боку, комплекс заходів, спрямованих на впровадження ІТ-рішень і методик аналізу ризиків, зумовить полегшення

процедур для доброчесних імпортерів, одночасно з тим ускладнюючи можливості для тих, хто намагається зловживати недосконалістю системи. Тож лише належне поєднання перерахованих проектно-рекомендаційних заходів дозволить консолідувати зусилля держави й бізнес-спільноти, ефективно вирішувати завдання, пов’язані з імпортом сільськогосподарської техніки, та створювати сприятливі умови для економічного розвитку України.

ВИСНОВКИ

У підсумку проведеного дослідження з удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування можна сформулювати кілька ключових висновків, які відображають як наукову новизну, так і практичну значущість запропонованих заходів. Розглянута тема є надзвичайно актуальною в умовах глобалізації зовнішньоторговельної діяльності та стрімкого розвитку аграрного сектора в Україні. Митне регулювання виступає важливим інструментом забезпечення економічної безпеки держави, стимулювання технологічного розвитку сільськогосподарського машинобудування, а також оптимізації взаємодії між державними інституціями та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Перш за все, на основі теоретико-методологічного аналізу було виявлено, що сучасна система митного контролю потребує системних змін для адаптації до швидкозмінних умов міжнародної торгівлі. Головним завданням митного регулювання є забезпечення своєчасного й точного контролю за переміщенням товарів через державний кордон, що дозволяє не лише забезпечити надходження бюджетних коштів, а й стимулювати імпорт сучасної сільськогосподарської техніки, яка сприяє модернізації аграрного сектору. Аналіз нормативно-правової бази показав, що існують певні розбіжності між національними нормативами та міжнародними стандартами, що створює можливості для удосконалення процесу класифікації товарів та визначення митної вартості.

Дослідження дозволило окреслити основні завдання митного регулювання: забезпечення оперативного контролю за оформленням імпортних декларацій, гармонізація тарифно-тарифної політики із міжнародними зобов'язаннями, оптимізація застосування пільгових режимів для стимулювання технологічного оновлення, а також посилення фіскальної дисципліни шляхом недопущення заниження митної вартості. Практичні дослідження, що базувалися на аналізі статистичних показників роботи суб'єкта пост-митного контролю – Управління пост-митного аудиту Київської митниці, продемонстрували, що застосування

сучасних інформаційних технологій і економіко-математичних моделей дозволяє значно підвищити ефективність контролю та оптимізувати витрати ресурсів.

За результатами аналізу статистичних даних було виявлено, що кількість перевірок та сум донарахувань поступово зростає, що вказує на більш ретельне виявлення порушень і посилення контролю за декларуванням. Проте водночас спостерігається певне затримання процедур, що негативно впливає на швидкість оформлення вантажів і створює додаткове навантаження на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Визначені резерви удосконалення, зокрема скорочення часу оформлення за рахунок автоматизації процесів, покращення класифікації товарів із застосуванням сучасних програмних засобів та оптимізація застосування пільгових режимів, свідчать про потенціал підвищення ефективності митного контролю.

Запропоновані проектно-рекомендаційні заходи мають широкий спектр і охоплюють як нормативно-правовий, так і організаційно-технологічний аспекти. Серед ключових заходів можна виділити створення інтегрованої інформаційно-аналітичної платформи, що забезпечує оперативний обмін даними між митними, податковими та іншими контрольними органами, а також розробку єдиних методичних рекомендацій щодо класифікації сільськогосподарської техніки. Гармонізація нормативної бази з міжнародними стандартами, зокрема адаптація положень Митного кодексу України до специфіки агросектору, дозволить знизити кількість спірних ситуацій та підвищити рівень довіри між державними органами і суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Особливе значення має також впровадження сучасних технологій, таких як системи електронного декларування з використанням алгоритмів аналізу ризиків і машинного навчання, що дозволяє більш точно і швидко виявляти потенційні порушення. Розрахункові приклади, представлені у роботі, демонструють, що навіть незначне скорочення часу перевірки або зниження кількості помилок у класифікації може призвести до значних збільшень бюджетних надходжень. Так, за умов скорочення середньої тривалості перевірки на 20 %, потенційна економія робочих днів може становити до 960 днів на рік, що, у свою чергу, дозволить

митним органам охопити більшу кількість операцій без додаткового залучення ресурсів.

Доцільність оптимізації застосування пільгових режимів полягає у тому, що недопустимість їх незаконного використання сприятиме збільшенню фіскальних надходжень, адже кожне випадкове заниження митної вартості чи невірне класифікування товару позначається на обсягах сплачених платежів. Аналіз даних показав, що потенційна можливість додаткового донарахування може становити від сотень тисяч до декількох мільйонів гривень на рік, що є суттєвим за сучасних умов економічної боротьби.

Крім того, впровадження системи моніторингу, що забезпечує регулярну оцінку ефективності впроваджених заходів, дозволяє у режимі реального часу контролювати ключові показники роботи митних органів, такі як середній час оформлення, кількість виявлених порушень та донараховані суми. Такий підхід сприяє своєчасному коригуванню методик, підвищенню кваліфікації працівників і, як наслідок, підвищенню загальної ефективності системи митного регулювання.

Таким чином, результати дослідження свідчать про те, що модернізація митного регулювання у сфері імпорту сільськогосподарського машинобудування є необхідною умовою для забезпечення економічної стабільності держави, підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора та ефективної інтеграції України у світовий економічний простір. Запропоновані заходи включають модернізацію нормативно-правового поля, впровадження сучасних технологічних рішень, покращення організаційної структури митних органів та посилення взаємодії між державними інституціями і бізнесом. Результативність цих заходів підтверджується як аналізом статистичних даних, так і розрахунковими прикладами, які демонструють можливий позитивний ефект від їх впровадження.

У зв’язку з цим можна зробити висновок, що модернізація митного регулювання повинна базуватися на інтегрованому підході, який враховує всі компоненти митного контролю: від нормативно-правового забезпечення до

використання інноваційних інформаційних технологій. Такий підхід дозволяє не лише оптимізувати внутрішні процеси і знизити адміністративний тиск на суб'єктів зовнішньоторговельної діяльності, але й створити умови для стабільного зростання національного бюджету. Водночас, ефективна робота митних органів стимулює розвиток внутрішнього виробництва, сприяє залученню іноземних інвестицій та покращує імідж України як країни, що дотримується високих стандартів митного контролю і торгівельної дисципліни.

Підсумовуючи, можна відзначити, що проведене дослідження підтвердило доцільність і необхідність удосконалення механізму митного регулювання при імпорті продукції сільськогосподарського машинобудування. Запропоновані заходи мають потенціал створити інтегровану систему контролю, що відповідає як сучасним вимогам міжнародного ринку, так і специфічним умовам аграрного сектору України. Реалізація цих заходів сприятиме зниженню кількості порушень, оптимізації адміністративних процедур, підвищенню фіскальної ефективності та, як результат, стабілізації економічного зростання. Спільна робота державних органів, бізнесу й наукових інститутів стане основою для побудови системи, яка сприятиме не тільки регулюванню зовнішньоторговельних потоків, але й створенню сприятливого інвестиційного клімату, що є критично важливим для довгострокового розвитку економіки України.

Таким чином, результати дипломної роботи свідчать про те, що удосконалення механізму митного регулювання є багатовимірною задачею, яка вимагає комплексного підходу, системних змін і інтеграції сучасних технологічних рішень. Реалізація запропонованих рекомендацій дозволить посилити економічну безпеку, підвищити конкурентоспроможність аграрного сектора та забезпечити сталі бюджетні надходження, що, безсумнівно, стане важливим чинником економічного розвитку країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилюк І.О. Форми та методи експортного контролю / І.О. Базилюк // Митна справа. – 2012. – №1. – С.74-81.
2. Бестужева С.В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / С.В. Бестужева. – Харків : ХНЕУ, 2013. – 212 с.
3. Буланий О.О. Світовий досвід сучасного митно-тарифного регулювання та застосування його в Україні / О.О. Буланий // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – №9. – С.7-14.
4. Ващенко В.Х. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності / В.Х. Ващенко // Фінанси України. – 2014. – №3. – С.40-46.
5. Владимиров К.М. Митне регулювання: навч. посіб. / К.М. Владимиров, В.Ю. Бардачова. – Херсон: Олді-плюс, 2013. – 336 с.
6. Герчаківський С.Д. Митна справа: навч. посіб. / С.Д. Герчаківський, О.Б. Дем'янюк. – Тернопіль: Економічна думка, 2011. – 148 с.
7. Горянська Т.В. Нормативно-правове регулювання і облік мита в Україні в рамках СОТ / Т.В. Горянська // Економіка промисловості. – 2010. – №1. – С.136-143.
8. Гребельник О.П. Митна справа: підручник. – 3–тє вид., переробл. та доповн. – К. : ЦУЛ, 2010. – 472 с.
9. Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» від 17.07.1997 № 468/97-ВР (редакція від 20.09.2016, підстава 1602-18) / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].
10. Закон України «Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну» від 22.12.1998 № 332-XIV (27.03.2015 N СП329/2015/4442-06) / Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].
11. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» редакція від 28.06.2015. [Електронний ресурс].
12. Закон України «Про Митний тариф України» від 19.09.2013 № 584-VII /Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс].

13. Мельник Т. Тарифне регулювання у контексті членства України у СОТ / Т. Мельник // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2009. – №2. – С.5-12.
14. Митний кодекс України [текст] Станом на 24.07.2015р. : – К.: «Центр учбової літератури», 2015. – 256 с.
15. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні / І. Підгурська // Економіка і ринок : облік, аналіз, контроль. – 2014. – Вип.16. – С.312–327.
16. Заходи тарифного регулювання ЗЕД // Митна енциклопедія : у 2 т. / І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін.. — Хм. : ПП Мельник А. А., 2013. — Т. 1 : А — Л. — 472 с. — ISBN 978-617-7094-09-7.
17. Регулювання митне [Архівовано 1 лютого 2021 у Wayback Machine.] // Митна енциклопедія : у 2 т. / І. Г. Бережнюк (відп. ред.) та ін.. — Хм. : ПП Мельник А. А., 2013. — Т. 2 : М — Я. — С. 323. — 536 с. — ISBN 978-617-7094-10-3.
18. Дрозд О. Ю. Митний режим транзиту: адаптація до європейського митного регулювання. Правова позиція. 2023. № 3 (40). С. 155-159.
19. Єроменко А., Сластьоненко О. Вплив воєнного стану на митне регулювання транзиту товарів через кордон України. Innovative Approaches to the Progressive Solution of Scientific Research Problems : XVI International scientific and practical conference (March 27-29, 2024) Valencia, Spain. International Scientific Unity, 2024. С. 80-82.
20. Кийда Л. І., Шевченко Н. І. Особливості реалізації державної митної політики в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 4. DOI: 10.32702/2307-2156-2020.4.66
21. Комунікаційна команда Офісу Віцепрем'єрки з питань європейської та євроатлантичної інтеграції. URL: https://eu-ua.kmu.gov.ua/partnership/duty/
22. Кулініч О. А., Білоус Г. Г. Виклики системі митного регулювання ЗЕД України. Фінансова архітектоніка та сценарії конкурентних моделей розвитку : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., 17 листопада 2023 р. Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2023. С. 290-292.

23. Кулініч О.А., Гребенюк Я. Особливості функціонування митної системи України в сучасних умовах. Socially competent management of corporations in a behavioral economy : Collection of scientific papers. European institute of further education, Podhájska, 24-25.11.2021. P. 259-260.
24. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XII / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text
25. Речун О.Ю., Єрмолович М.О., Ковальчук В.О. Особливості сучасного митного регулювання в Україні. Technologies in education in schools and universities : Hrjceedings of the III Syntrnational Scientific and Practical Conference. Athens, Greece, January 23-26, 2024. C.67-68. DOI: 10.46299/ISG.2024.1.3
26. Сивохіп П.С. Передумови адаптування умов вітчизняного митного регулювання до вимог Європейського союзу : Економіка, фінанси, облік, менеджмент і право в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Ізмаїл, 23 травня 2023 р.). Ізмаїл: ЦФЕНД, 2023. С. 6-7.
27. 1. Коротаєва Ю. Перспективи та проблеми машинобудування / Ю. Коротаєва // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – Вип. 1 (6). — С. 82 - 90.
28. Науково-методичне забезпечення діяльності промислових підприємств в умовах нестабільного середовища: Монографія / В.В. Дергачова, Л.Є. Довгань, Н.О. Сімченко [та ін.]. — К. : НТУУ «КПІ», —2011. — 380 с.
29. Макалюк І. В. Аналіз величини, структури та динаміки трансакційних витрат на машинобудівному підприємстві / І. В. Макалюк // Сучасні проблеми економіки і підприємництво: збірник наукових праць. – Випуск 11. – Київ : ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2013. – С. 276-282.
30. Офіційний сайт Державноїслужби статистики України. [Електронний ресурс]. - Режим доступу www.ukrstat.gov.ua
31. Кавтиш О.П. Аналіз динаміки кризових явищ на підприємствах машинобудування / О.П. Кавтиш, А.Ю. Погребняк // Економічний вісник НТУУ "КПІ". - 2016. - Вип. 13. - С. 180-187

32. Товажнянський В. Л. Формування антикризового механізму стабілізації та стійкого розвитку машинобудівних підприємств : дис. канд. ек. наук : 08.00.04 / В. Л. Товажнянський. – Харків, 2011. – 296 с.